

- d) **oznaka zdravstvene ispravnosti** je oznaka koja, kad je stavljena, ukazuje da su obavljene službene kontrole sukladno ovom Pravilniku.
- (2) Prema potrebi, primjenjuju se i definicije iz:
- Zakona o hrani ("Službeni glasnik BiH", broj 50/04);
  - Odluke o nusproizvodima životinjskog podrijetla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni prehrani ljudi ("Službeni glasnik BiH", broj 19/11), a koje se odnose na životinjske nusproizvode, prenosive spongiformne encefalopatije (TSE) i specifični rizični materijal;
  - Pravilnika o službenim kontrolama koje se provode radi verifikacije postupanja sukladno odredbama propisa o hrani i hrani za životinje te propisa o zdravlju i dobrobiti životinja;
  - Pravilnika o higijeni hrane;
  - Pravilnika o higijeni hrane životinjskog podrijetla.

POGLAVLJE II. SLUŽBENE KONTROLE KOJE SE ODNOSU NA OBJEKTE

Članak 4.

(Odobranje objekata)

- Ako važeći propisi zahtijevaju odobrenje objekata, mjerodavna tijela entiteta ili Brčko Distrikta obavljaju posjet na licu mjesta. Mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta odobrava objekt za dotične djelatnosti jedino ako subjekt u poslovanju s hranom dokaže da ispunjava odgovarajuće zahtjeve iz Pravilnika o higijeni hrane i Pravilnika o higijeni hrane životinjskog podrijetla, te ostale odgovarajuće zahtjeve propisa o hrani.
- Mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta može izdati uvjetno odobrenje ako se posjetom na licu mjesta utvrdi da objekt udovoljava svim zahtjevima u pogledu infrastrukture i opreme. Mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta dodjeljuje puno odobrenje jedino ako se novim posjetom na licu mjesta, koji se obavlja u roku od tri mjeseca od dodjele uvjetnog odobrenja, utvrdi da objekt ispunjava ostale zahtjeve iz stavka (1) ovog članka. Ako objekt ostvari očiti napredak, ali još uvijek ne udovoljava svim tim zahtjevima, mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta može produljiti uvjetno odobrenje. Međutim, uvjetno odobrenje ne smije trajati dulje od ukupno šest mjeseci.
- Svakom odobrenom objektu, uključujući i one kojima je izdano uvjetno odobrenje, mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta dodjeljuje broj odobrenja kojemu se mogu dodati i šifre kako bi se označila vrsta proizvoda životinjskog podrijetla koji se proizvode. Broj odobrenja koje se dodjeljuje veletržnicama može uključivati i dodatne brojeve koji označavaju jedinice ili skupine jedinica koje prodaju ili proizvode proizvode životinjskog podrijetla.
- Ukoliko se radi o veletržnicama, mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta može ukinuti ili privremeno oduzeti odobrenje za određene jedinice ili skupine jedinica.
- St. (1), (2) i (3) ovog članka primjenjuju se i:
  - na objekte koji proizvode životinjskog podrijetla počinju stavljanje na tržište na dan ili poslije početka primjene ovoga Pravilnika;
  - na objekte koji proizvode životinjskog podrijetla već stavljaju na tržište, ali za koje se prije nije zahtijevalo odobrenje. U ovom drugom slučaju, posjet koji mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta obavlja na licu mjesta i koji je predviđen stavkom (1) ovog članka, obavlja se što je moguće prije.
- Stavak (4) ovog članka se primjenjuje i na odobrene objekte koji su proizvode životinjskog podrijetla stavili na tržište sukladno važećim propisima neposredno prije primjene ovoga Pravilnika.
- Ured vodi ažurirane popise odobrenih objekata s njihovim pripadajućim brojevima odobrenja i drugim bitnim podacima.

Članak 5.

(Opća načela službenih kontrola)

- Subjekti u poslovanju s hranom su dužni pružiti svu potrebnu pomoć mjerodavnim tijelima iz članka 2. stavak (1) ovoga Pravilnika kako bi im se omogućilo uspješno obavljanje službenih kontrola.
- Subjekti u poslovanju s hranom na zahtjev mjerodavnih tijela iz članka 2. stavak (1) ovoga Pravilnika moraju osigurati:
  - pristup zgradama, prostorima, uređajima ili drugoj infrastrukturi;
  - da sva dokumentacija i evidencija propisana ovim Pravilnikom ili koju mjerodavna tijela iz članka 2. stavak (1) ovoga Pravilnika smatraju potrebitom za ocjenu stanja bude na raspolaganju.
- Mjerodavna tijela iz članka 2. stavak (1) ovoga Pravilnika provode službene kontrole kako bi provjerali ispunjavaju li subjekti u poslovanju s hranom uvjete propisa ne odredbama:
  - Pravilnika o higijeni hrane;
  - Pravilnika o higijeni hrane životinjskog podrijetla;
  - Odluke o nusproizvodima životinjskog podrijetla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni prehrani ljudi ("Službeni glasnik BiH", broj 19/11).
- Službene kontrole iz stavka (1) ovog članka obuhvaćaju:
  - revizije u svezi s primjenom dobre higijenske prakse i postupaka koji se temelje na sustavu analize opasnosti i upravljanja kritičnim kontrolnim točkama (HACCP);
  - službene kontrole koje su navedene u čl. 6. do 9. ovoga Pravilnika;
  - sve posebne poslove u svezi s revizijom koje su navedene u Pravicima ovoga Pravilnika.
- Revizijom dobre higijenske prakse provjerava se da li subjekti u poslovanju s hranom stalno i pravilno primjenjuju postupke koji se odnose najmanje na slijedeće:
  - kontrolu podataka o prehrambenom lancu;
  - konstrukciju, uređenje i održavanje prostora i opreme;
  - higijenu prije, tijekom i poslije obavljanja poslova;
  - osobnu higijenu osoblja;
  - izobrazba u području higijene i radnih postupaka;
  - suzbijanje štetnika;
  - kvalitetu vode;
  - kontrolu temperature;
  - kontrolu hrane koja ulazi i napušta objekt i kontrolu prateće dokumentacije.
- Revizijom postupaka koji se temelje na sustavu analize opasnosti i upravljanja kritičnim kontrolnim točkama (HACCP) provjerava se primjenjuju li subjekti u poslovanju s hranom te postupke stalno i pravilno, pri čemu se naručito provjerava pružaju li ti postupci garancije utvrđene u Odjeljku II. Priloga II. Pravilnika o higijeni hrane životinjskog podrijetla, te se naručito utvrđuje da li ti postupci garantiraju, u mjeri u kojoj je to moguće, da proizvodi životinjskog podrijetla:

- a) zadovoljavaju mikrobiološke kriterije sukladno važećim propisima;
- b) da su sukladni važećim propisima koji se odnose na rezidue, kontaminante i zabranjene tvari;
- c) da ne sadrže fizičke opasnosti, kao što su strana tijela.
- (7) Ako, sukladno Pravilniku o higijeni hrane, subjekt u poslovanju s hranom primjenjuje postupke koji su navedeni u vodičima za primjenu načela HACCP sustava, umjesto da utvrdi vlastite posebne postupke, revizijom se provjerava pravilna primjena tih vodiča.
- (8) Pored verifikacije usklađenosti s ostalim uvjetima u pogledu sljedivosti, u svim objektima koji su odobreni sukladno ovom Pravilniku vrši se i verifikacija usklađenosti s odredbama Pravilnika o higijeni hrane životinjskog podrijetla koje se odnose na stavljanje identifikacijskih oznaka.
- (9) Ako se radi o klaonicama, objektima za obradu divljači i rasjekavaonicama, koji stavlja u promet svježe meso, službeni veterinar obavlja revizije sukladno zahtjevima iz st. (4) i (5) ovog članka.
- (10) Prilikom obavljanja revizije mjerodavno tijelo iz članka 2. stavak (1) ovoga Pravilnika naručito treba:
- a) utvrditi udovoljava li osoblje i poslovi koje to osoblje obavlja u objektu u svim fazama proizvodnog procesa odgovarajućim zahtjevima Pravilnika koji su navedeni u stavku (3) toč. a) i b) ovog članka, a kao nadopuna revizijama, može provoditi testove učinkovitosti kako bi se uvjerilo da učinkovitost osoblja udovoljava utvrđenim parametrima;
- b) verificirati sve relevantne zapise subjekta koji posluje s hranom;
- c) uzeti uzorke za laboratorijsko ispitivanje kad god je to potrebno;
- d) dokumentirati sve elemente koje je uzео u obzir kao i sve nalaze revizije.
- (11) Vrsta i opseg revizije za pojedine objekte ovisi o procijenjenom riziku, a u tu svrhu, mjerodavna tijela iz članka 2. stavak (1) ovoga Pravilnika redovito procjenjuju:
- a) rizike za javno zdravlje i, prema potrebi, rizike za zdravlje životinja;
- b) u slučaju klaonica, aspekte dobrobiti životinja;
- c) vrstu i produktivnost procesa koji se provode;
- d) prijašnje ponašanje subjekta u poslovanju s hranom u pogledu udovoljavanja odredbama propisa o hrani.
- (3) Trupovi domaćih papkara i kopitara, divljih sisavaca iz uzgoja osim lagomorfa, te krupne divljači kao i polovice, četvrtine i dijelovi dobiveni rasijecanjem polovica na tri dijela namijenjenih veleprodaji označavaju se oznakom zdravstvene ispravnosti u klaonicama i objektima za obradu divljači sukladno Odjeljku I. Poglavlje III. Privitka I. ovoga Pravilnika.
- (4) Oznaku zdravstvene ispravnosti stavlja službeni veterinar, ili se ona stavlja pod njegovom odgovornošću, ako se službenim kontrolama ne utvrde nikakvi nedostaci zbog kojih bi meso bilo neprikladno za prehranu ljudi.
- (5) Nakon što obavi kontrole iz st. (2) i (3) ovog članka, službeni veterinar poduzima odgovarajuće mjere koje su navedene u Privitku I. Odjeljku II. ovoga Pravilnika, a naručito što se tiče:
- a) obavještanja o rezultatu inspekcijskih pregleda;
- b) odluka koje se odnose na podatke o prehrambenom lancu;
- c) odluka koje se odnose na žive životinje;
- d) odluka koje se odnose na dobrobit životinja;
- e) odluka koje se odnose na meso.
- (6) Pri obavljanju službenih kontrola koje se provode sukladno Odjeljku I. i II. Privitka I. ovoga Pravilnika službenom veterinaru mogu pomagati službeni pomoćnici na način predviđen Odjeljkom III. Poglavljem I. ovoga Pravilnika. U tom slučaju, oni rade kao dio neovisnog tima.
- (7) Mjerodavna tijela entiteta ili Brčko Distrikta moraju raspolagati s dovoljnim brojem službenog osoblja za obavljanje službenih kontrola koje se zahtijevaju temeljem Privitka I. s učestalošću koja je utvrđena u Odjeljku III. Poglavlju II.
- (8) Broj službenog osoblja koje mora biti prisutno na liniji klanja u određenoj klaonici procjenjuje se na temelju analize rizika, a broj uključenog službenog osoblja određuju mjerodavna tijela entiteta ili Brčko Distrikta i njihov broj mora biti toliki da se mogu ispuniti svi zahtjevi iz ovoga Pravilnika.
- (9) Mjerodavna tijela entiteta ili Brčko Distrikta mogu odobriti:
- a) osoblju klaonice da pomaže pri službenim kontrolama tako što će, pod nadzorom službenoga veterinara, obavljati određene posebne poslove u svezi s proizvodnjom mesa peradi lagomorfa sukladno Privitku I. Odjeljku III. Poglavlju III. Dijelu A. ovoga Pravilnika, pod uvjetom da to osoblje:
- 1) bude kvalificirano i osposobljeno sukladno tim odredbama;
  - 2) radi neovisno od proizvodnog osoblja;
  - 3) prijavljuje svaki nedostatak službenom veterinaru.
- b) osoblju klaonice da obavlja određene poslove uzorkovanja i ispitivanja sukladno Prilogu I. Odjeljku III. Poglavlju III. Dijelu B. ovoga Pravilnika.
- (10) Mjerodavna tijela entiteta ili Brčko Distrikta moraju osigurati da službeni veterinari i službeni pomoćnici budu kvalificirani i osposobljeni sukladno Privitku I. Odjeljku III. Poglavlju IV. ovoga Pravilnika.

Članak 6. (Svježe meso)

- (1) Mjerodavna tijela entiteta ili Brčko Distrikta moraju osigurati da se službene kontrole u pogledu svježeg mesa obavljaju sukladno Privitku I. ovoga Pravilnika.
- (2) Službeni veterinar obavlja inspekcijske preglede u klaonicama, objektima za obradu divljači i rasjekavaonicama, koji stavlja u promet svježe meso, sukladno općim zahtjevima iz Odjeljka I. Poglavlja II. Privitka I. ovoga Pravilnika i sukladno posebnim zahtjevima iz Odjeljka IV. Privitka I. ovoga Pravilnika, a naručito što se tiče:
- a) podataka o prehrambenom lancu;
- b) pregleda prije klanja (ante mortem);
- c) dobrobiti životinja;
- d) pregleda poslije klanja (post mortem);
- e) specifičnog rizičnog materijala i drugih životinjskih nusproizvoda;
- f) laboratorijskog ispitivanja.

Članak 7. (Živi školjkaši)

- Mjerodavna tijela entiteta ili Brčko Distrikta moraju osigurati da proizvodnja i stavljanje u promet živih školjkaša, živih bodljikaša, živih plaštenjaka i živih morskih puževa budu

podvrgnuti službenim kontrolama sukladno Privitku II. ovoga Pravilnika.

Članak 8.

(Proizvodi ribarstva)

Mjerodavna tijela entiteta ili Brčko Distrikta moraju osigurati da se službene kontrole u pogledu proizvoda ribarstva obavljaju sukladno Privitku III. ovoga Pravilnika.

Članak 9.

(Sirovo mlijeko i mliječni proizvodi)

Mjerodavna tijela entiteta ili Brčko Distrikta moraju osigurati da se službene kontrole u pogledu sirovog mlijeka i mliječnih proizvoda obavljaju sukladno Privitku IV. ovoga Pravilnika.

POGLAVLJE III. POSTUPCI PRI UVOZU

Članak 10.

(Opća načela i uvjeti)

Kako bi se osigurala ujednačena primjena načela i uvjeta utvrđenih propisima o hrani i Dijelu VI. Poglavlja II. Pravilnika o službenim kontrolama koje se provode radi verifikacije postupanja sukladno odredbama propisa o hrani i hrani za životinje te propisa o zdravlju i dobrobiti životinja primjenjuju se postupci utvrđeni u Poglavlju III. ovoga Pravilnika.

Članak 11.

(Lista odobrenih zemalja i dijelova zemalja za uvoz)

- (1) Uvoz proizvoda životinjskog podrijetla dozvoljen je samo iz zemalja ili dijela zemalja koje se nalazi na listi koju sastavlja i ažurira Ured.
- (2) Zemlja ili dio zemlje se uvrštava na listu iz stavka (1) ovog članka ukoliko je odobrena za izvoz u zemlje Europske unije ili ako je od strane Ureda obavljena kontrola sukladno članku 26. stavak (2) Zakona o veterinarstvu u Bosni i Hercegovini.
- (3) Iznimno od stavka (2) ovog članka na listu se može staviti i zemlja na temelju posebnih međunarodnih sporazuma koje je potpisala Bosna i Hercegovina (u daljnjem tekstu: BiH).
- (4) Liste sastavljene sukladno ovom članku mogu se kombinirati s drugim listama sastavljenim u svrhe zaštite javnog zdravlja i zdravlja životinja.
- (5) Prilikom sastavljanja ili ažuriranja listi, treba se posebice voditi računa o kriterijima navedenim u Pravilniku o službenim kontrolama koje se provode radi verifikacije postupanja sukladno odredbama propisa o hrani i hrani za životinje te propisa o zdravlju i dobrobiti životinja. U obzir se trebaju uzimati i:
  - a) zakonodavstvo zemlje izvoznice koje se odnosi na:
    - 1) proizvode životinjskog podrijetla,
    - 2) uporabu veterinarskih lijekova, uključujući propise o njihovoj zabrani ili odobravanju, njihovoj distribuciji i stavljanju u promet te propise o upravi i inspekcijskom pregledu,
    - 3) pripremu i uporabu stočne hrane, uključujući postupke za uporabu aditiva te pripremu i uporabu ljekovite hrane za životinje kao i na higijensku kvalitetu sirovina koje se uporabljavaju za pripremanje stočne hrane i higijensku kvalitetu konačnog proizvoda;
  - b) higijenski uvjeti koji se tijekom proizvodnje, izrade, rukovanja, skladištenja i otpreme stvarno primjenjuju na proizvode životinjskog podrijetla namijenjene izvozu u BiH;
  - c) sva iskustva u prodaji proizvoda iz zemlje izvoznice i rezultati provedenih kontrola pri uvozu;

- d) rezultati kontrola koje je BiH provela u zemlji izvoznici, naručito rezultati ocjenjivanja mjerodavnih tijela, te mjere koje su mjerodavna tijela poduzela na temelju preporuka koje su im upućene nakon kontrole od strane BiH;
  - e) postojanje, provedba i objavljivanje odobrenih programa za suzbijanje zoonoza; i
  - f) postojanje, provedba i objavljivanje odobrenih programa za kontrolu ostataka (rezidua).
- (6) Ured vodi liste sastavljene ili ažurirane sukladno ovom članku i stavlja ih na raspolaganje javnosti.

Članak 12.

(Registar odobrenih objekata za uvoz)

- (1) Uvoz proizvoda životinjskog podrijetla u BiH dozvoljen je ako su otpremljeni iz, dobiveni ili pripremljeni u objektima koji se nalaze upisani u registar Ureda koji se priprema i ažurira sukladno ovom članku, osim:
  - a) ako se od slučaja do slučaja odluči da su garancije koje određena zemlja pruža u pogledu uvoza određenih proizvoda životinjskog podrijetla takva da postupak predviđen ovim člankom nije potrebit da bi se osigurala usklađenost s odredbama stavka (2) ovog članka;
  - b) u slučajevima koji su utvrđeni u Privitku V. ovoga Pravilnika;
- (2) Svježe meso, mljeveno meso, mesni pripravci, mesni proizvodi i strojno otkošteno meso smiju se uvoziti u BiH jedino ako su proizvedeni od mesa dobivenog u klaonicama i rasjekavaonicama koje se nalaze upisane u registar Ureda ili u izvoznim objektima odobrenim od strane Europske unije.
- (3) Objekt se može upisati u registar Ureda jedino ako mjerodavno tijelo zemlje podrijetla može osigurati garancije da:
  - a) objekt, zajedno sa svim objektima u kojima se rukuje sirovinama životinjskog podrijetla koje se uporabljavaju za proizvodnju dotičnih proizvoda životinjskog podrijetla, ispunjava odgovarajuće uvjete BiH, a naručito one iz Pravilnika o higijeni hrane životinjskog podrijetla ili uvjete za koje je, pri odlučivanju o uvrštavanju te zemlje u odgovarajuću listu sukladno članku 11. ovoga Pravilnika utvrđeno da su ekvivalentnim uvjetima;
  - b) inspekcijska služba u toj zemlji nadzire objekte i ako je potrebno stavlja na raspolaganje Uredu sve bitne podatke o objektima koji dostavljaju sirovine;
  - c) mjerodavno tijelo u toj zemlji ima stvarne ovlasti zabraniti objektima izvoz u BiH u slučaju da objekti ne ispunjavaju zahtjeve iz točke a) stavka (3) ovog članka.
- (3) Ured redovito stavlja na raspolaganje javnosti registre pripremljene i ažurirane sukladno ovom članku.

Članak 13.

(Živi školjkaši, bodljikaši, plaštenjaci i morski puževi)

- (1) Odstupajući od članka 12. stavak (1) točka b) živi školjkaši, bodljikaši, plaštenjaci i morski puževi moraju potjecati iz proizvodnih područja u zemljama koje su uvršteni u registre koji se sastavljaju i ažuriraju sukladno članku 12. ovoga Pravilnika.
- (2) Stavak (1) ovog članka ne primjenjuje se na češljače (pectinidae) izlovljene izvan razvrstanih proizvodnih područja, međutim službene kontrole češljača (pectinidae) se obavljaju sukladno Privitku II. Poglavlju III. ovoga Pravilnika.

- (3) Prije sastavljanja registara iz stavka (1) ovog članka posebice se:
- moraju uzeti u obzir garancije kojem je rodavno tijelo zemlje može dati u pogledu ispunjavanja uvjeta propisanih ovim Pravilnikom koji se odnose na razvrstavanje i kontrolu proizvodnih područja;
  - obavlja inspekcijski pregled organiziran od strane Ureda na licu mjesta, osim:
    - ako utvrđeni rizik ne zahtijeva obavljanje tog pregleda;
    - ako se pri odlučivanju o uvrštavanju određenog proizvodnog područja na popis sukladno stavku (1) ovog članka utvrdi da ostali podaci ukazuju na to da mjerodavno tijelo te zemlje pruža potrebite garancije.
- (4) Ured redovito stavlja na raspolaganje javnosti registre pripremljene i ažurirane sukladno ovom članku.

Članak 14.

(Certifikati)

- Certifikat koji prati pošiljku životinjskog podrijetla pri uvozu u BiH mora udovoljavati zahtjevima iz Pravitka VI. ovoga Pravilnika i odredbama Odluke o veterinarskoj svjedodžbi o zdravstvenom stanju životinja i pošiljaka životinjskog podrijetla u unutarnjem i međunarodnom prometu ("Službeni glasnik BiH", br. 33/03, 14/04 i 35/05).
- Certifikat potvrđuje da proizvod ispunjava:
  - uvjete koji su za te proizvode propisani Pravilnikom o higijeni hrane i Pravilnikom o higijeni hrane životinjskog podrijetla ili odredbe koje su ekvivalentne tim zahtjevima;
  - sve posebne uvjete za uvoz utvrđene sukladno Pravilniku o službenim kontrolama koje se provode radi verifikacije postupanja sukladno odredbama propisa o hrani i hrani za životinje te propisa o zdravlju i dobrobiti životinja.
- Certifikat može uključivati i pojedinosti koje se zahtijevaju temeljem drugih važećih propisa u području javnog zdravlja i zdravlja životinja.
- Ured može odobriti iznimke od stavka (1) ovog članka ako se na neki drugi način mogu dobiti garancije predviđene stavkom (2) ovog članka.

Članak 14.

(Certifikati)

- Certifikat koji prati pošiljku životinjskog podrijetla pri uvozu u BiH mora udovoljavati zahtjevima iz Pravitka VI. ovoga Pravilnika i odredbama Odluke o veterinarskoj svjedodžbi o zdravstvenom stanju životinja i pošiljaka životinjskog podrijetla u unutarnjem i međunarodnom prometu ("Službeni glasnik BiH", br. 33/03, 14/04 i 35/05).
- Certifikat potvrđuje da proizvod ispunjava:
  - uvjete koji su za te proizvode propisani Pravilnikom o higijeni hrane i Pravilnikom o higijeni hrane životinjskog podrijetla ili odredbe koje su ekvivalentne tim zahtjevima;
  - sve posebne uvjete za uvoz utvrđene sukladno Pravilniku o službenim kontrolama koje se provode radi verifikacije postupanja sukladno odredbama propisa o hrani i hrani za životinje te propisa o zdravlju i dobrobiti životinja.
- Certifikat može uključivati i pojedinosti koje se zahtijevaju temeljem drugih važećih propisa u području javnog zdravlja i zdravlja životinja.

- (4) Ured može odobriti iznimke od stavka (1) ovog članka ako se na neki drugi način mogu dobiti garancije predviđene stavkom (2) ovog članka.

Članak 15.

(Posebne odredbe za proizvode ribarstva)

- Postupci utvrđeni u ovom Poglavlju ne primjenjuju se na svježe proizvode ribarstva koji se iskrcavaju u BiH izravno s ribarskog broda koji plovi pod zastavom druge zemlje. Službene kontrole takvih proizvoda ribarstva obavljaju se sukladno Pravitku III.
- Brod tvornica ili brod hladnjača koji plovi pod zastavom druge zemlje, a koji uvozi proizvode ribarstva u BiH mora biti upisan u registar.
- Brodovi iz stavka (2) ovog članka se upisuju u registar na jedan od sljedećih načina:
  - sukladno postupku iz članka 12. ovoga Pravilnika, ili
  - u slučaju:
    - da mjerodavno tijelo zemlje pod čijom zastavom plovi dotični brod preda nadležnost za službenu inspekcijsku kontrolu dotičnog broda mjerodavnom tijelu druge zemlje pod uvjetom:
      - da je zemlja kojoj se dotični brod predaje u nadležnost izvrštena na listu zemalja, sastavljenu sukladno članku 11. ovoga Pravilnika, iz kojih je dopušten uvoz proizvoda ribarstva;
      - da su svi proizvodi ribarstva s dotičnog broda, koji su namijenjeni stavljanju u promet u BiH, iskrcani izravno u zemlju kojoj je dotični brod predat u nadležnost;
      - da je mjerodavno tijelo kojem je dotični brod predan u nadležnost obavio inspekcijski pregled istog i da je izjavio da brod udovoljava zahtjevima BiH;
      - da je mjerodavno tijelo kojem je dotični brod predan u nadležnost izjavilo da će redovito obavljati inspekcijski pregled broda kako bi se osiguralo da ono i dalje udovoljava zahtjevima BiH;
    - da mjerodavno tijelo zemlje pod čijom zastavom plovi dotični brod preda nadležnost za službenu inspekcijsku kontrolu mjerodavnim tijelima u BiH za dotični brod-brodove, pod uvjetom:
      - da su svi proizvodi ribarstva s dotičnog broda, koji su namijenjeni stavljanju u promet u BiH, iskrcani izravno u BiH;
      - da je mjerodavno tijelo u BiH obavilo inspekcijski pregled broda i da je izjavilo da brod udovoljava zahtjevima BiH;
      - da mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta u BiH redovito obavlja inspekcijski pregled broda kako bi osiguralo da on i dalje udovoljava zahtjevima BiH.
- Ured redovito stavlja na raspolaganje javnosti registre pripremljene i ažurirane sukladno ovom članku.
- Ako se proizvodi ribarstva uvoze izravno s ribarskog broda ili broda hladnjače, certifikat iz članka 14. ovoga Pravilnika može zamijeniti isprava koju je potpisao zapovjednik broda.

POGLAVLJE IV. ZAVRŠNE ODREDBE**Članak 16.**

(Privici)

Privici od I. do IV. čine sastavni dio ovoga Pravilnika.

Članak 17.

(Izmjene i prilagodavanje Privitka)

- (1) Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na prijedlog Ureda, može donijeti mjere za prilagodbu zahtjeva utvrđenih u Privitku I. ovoga Pravilnika.
- (2) Mjera iz stavka (1) ovog članka ima za cilj:
  - a) omogućiti nastavak primjene tradicionalnih metoda u svakoj fazi proizvodnje, prerade ili distribucije hrane;
  - b) odgovoriti na potrebe poduzeća u prehrambenom sektoru koji imaju nisku produktivnost ili se nalaze u regijama u kojima postoje posebna zemljopisna ograničenja;
  - c) omogućiti izvođenje pilot projekata kako bi se ispitale nove mogućnosti kontroliranja higijene mesa.
- (3) Mjere iz stavka (1) ovog članka se naručito odnose na sljedeće elemente Privitka I. ovoga Pravilnika:
  - a) podatke o prehrambenom lancu;
  - b) prisustvo mjerodavnihtijela u objektima.

Članak 18.

(Usvajanje mjera za provođenje)

- (1) Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na prijedlog Ureda može donijeti posebne provedbene mjere sukladno izmjenama Privitka I. do VI. ovoga Pravilnika kako bi se utvrdili:
  - a) testovi za ocjenu rada subjekata u poslovanju s hranom i njihova osoblja;
  - b) metode obavještanja o rezultatima inspekcijskih pregleda;
  - c) kriteriji prema kojima će se određivati, na temelju analize rizika, kada službeni veterinar ne mora biti prisutan u klaonicama i objektima za preradu divljači tijekom pregleda prije i poslije klanja;
  - d) pravila o sadržaju testova za službene veterinare i službene pomoćnike;
  - e) mikrobiološki kriteriji za kontrolu procesa u svezi s higijenom u objektima;
  - f) drugi mogući postupci te serološki ili drugi laboratorijski testovi koji pružaju garancije koje su najmanje ekvivalentne posebnim postupcima pregleda poslije klanja opisanih u Privitku I. Odjeljku IV. ovoga Pravilnika i koji ih, ako to odluči nadležni organ entiteta ili Brčko Distrikta, mogu zamijeniti;
  - g) okolnosti u kojima, obzirom na poljoprivredni posjed, regiju ili državu podrijetla i načela analize rizika, nisu potrebni određeni posebni postupci pregleda poslije klanja koji su opisani u Prilogu I. odjeljku IV ovoga Pravilnika;
  - h) pravila laboratorijskog ispitivanja;
  - i) hladni tretman kojemu se, obzirom na cisticerkozu i trihinelozu, mora podvrgnuti meso;
  - j) uvjeti pod kojima se poljoprivredni posjedi i regije mogu proglasiti slobodnim od cisticerkusa i trihinele;
  - k) metode koje treba primjenjivati pri ispitivanju uvjeta iz Privitka I. Odjeljka IV. Poglavlja IX. ovoga Pravilnika;
  - l) za tovne svinje, kriteriji za kontroliranje uvjeta smještaja i integriranih sustava proizvodnje;

- m) kriteriji za razvrstavanje proizvodnih područja i područja za ponovno polaganje živih školjakaša, u suradnji s odgovarajućim referentnim laboratorijem, uključujući:
  - 1) granične vrijednosti i analitičke metode za morske biotoksine;
  - 2) postupke ispitivanja virusa i virološke standarde;
  - 3) planove uzorkovanja te metode i dopuštena analitička odstupanja koja se primjenjuju pri provjeravanju usklađenosti s kriterijima;
- n) organoleptičke kriterije za ocjenu svježine proizvoda ribarstva;
- nj) analitičke granične vrijednosti, analitičke metode i planove uzorkovanja za službene kontrole proizvoda ribarstva koje se zahtijevaju temeljem Privitka III., uključujući i one koji se odnose na parazite i kontaminante iz okoliša;
- o) metodu kojom će se, sukladno čl. 11. do 15. ovoga Pravilnika, stavljati na raspolaganje javnosti popisi zemalja i registri objekata zemalja iz kojih je dozvoljen uvoz u Bosnu i Hercegovinu.

Članak 19.

(Prijelazne odredbe)

Do uspostave službenih kontrola sukladno odredbama ovoga Pravilnika, a u razdoblju koje nije dulje od dvije godine od dana stupanja na snagu ovoga Pravilnika, poslove službene kontrole mogu obavljati i ovlaštene veterinarske organizacije, odnosno ovlaštene veterinarski inspektori sukladno važećim propisima.

Članak 20.

(Prestanak važenja)

Stupanjem na snagu ovoga Pravilnika prestaje važiti Odluka o načinu obavljanja veterinarsko-zdravstvenog pregleda i kontrole životinja prije klanja i proizvoda životinjskog podrijetla ("Službeni glasnik BiH", broj 82/06).

Članak 21.

(Stupanje na snagu)

Ovaj Pravilnik stupa na snagu osam dana od dana objave u "Službenom glasniku BiH", a primjenjuje se šest mjeseci nakon stupanja na snagu.

VM broj 214/12

29. listopada 2012. godine

Sarajevo

Predsjedatelj

Vijeća ministara BiH

Vjekoslav Bevanda, v. r.**PRIVITAK I. SVJEŽE MESO****ODJELJAK I: POSLOVI SLUŽBENOG VETERINARA****POGLAVLJE I: POSLOVI U OKVIRU REVIZIJE**

1. Pored općih zahtjeva iz članka 5. stavak (5) ovoga Pravilnika koji se odnose na revizije primjene dobre higijenske prakse, službeni veterinar mora provjeriti da li se subjekt u poslovanju s hranom neprekidno pridržava svojih vlastitih postupaka u svezi sa sakupljanjem, prijevozom, skladištenjem, rukovanjem, obradom i uporabom ili zbrinjavanjem životinjskih nusproizvoda, uključujući specifični rizični materijal, za koje je odgovoran subjekt u poslovanju s hranom.
2. Pored općih zahtjeva iz članka 5. stavak (6) ovoga Pravilnika koji se odnose na revizije primjene načela koji se temelje na sustavu analize opasnosti i upravljanja kritičnim kontrolnim točkama (HACCP), službeni veterinar mora provjeriti da li postupci koje primjenjuje subjekt u poslovanju s hranom garantiraju, u mjeri u kojoj je to moguće, da meso:

- (a) ne pokazuje patofiziološke anomalije ili promjene;
- (b) ne sadrži fekalna ili druga onečišćenja;
- (c) ne sadrži specifični rizični materijal, osim sukladno važećim propisima, i da je proizvedeno sukladno važećim propisima koji se odnosi na prenosive spongiformne encefalopatije (TSE).

POGLAVLJE II: POSLOVI U OKVIRU INSpekcijskog Pregleda

Pri obavljanju inspeksijskih pregleda sukladno ovom Poglavlju, službeni veterinar mora uzeti u obzir rezultate revizija obavljenih sukladno članku 5. ovoga Pravilnika i Poglavlju I. ovoga Priloga. Prema potrebi, sukladno tome treba usmjeriti poslove u okviru inspeksijskog pregleda.

A. PODACI O PREHRAMBENOM LANCU

1. Službeni veterinar mora provjeriti i analizirati relevantne podatke koji se nalaze u evidencijama poljoprivrednoga posjeda iz kojega potječu životinje namijenjene klanju te pri obavljanju pregleda prije i poslije klanja mora uzeti u obzir dokumentirane rezultate tih provjera i analiza.
2. Pri obavljanju inspeksijskog pregleda, službeni veterinar mora uzeti u obzir službene isprave koje prate životinje kao i sve izjave veterinara, uključujući službene i ovlaštene veterinare, koji su obavili kontrole na razini primarne proizvodnje.
3. Ako subjekti u poslovanju s hranom koji djeluju u prehrambenom lancu poduzimaju dodatne mjere kako bi garantirali zdravstvenu ispravnost hrane, primjenjujući integrirane sustave, vlastite sustave kontrole, postupke potvrđivanja (certifikacije) od strane treće strane ili neka druga sredstva, i ako su te mjere dokumentirane, a životinje na koje se one odnose jasno označene, službeni veterinar može to uzeti u obzir pri obavljanju inspeksijskog pregleda i razmatranja postupaka temeljenih na sustavu HACCP.

B. PREGLED PRIJE KLANJA (ANTE MORTEM PREGLED)

1. Sukladno odredbama toč. 4) i 5) ovoga Dijela:
  - (a) službeni veterinar mora pregledati sve životinje prije klanja;
  - (b) taj se pregled mora obaviti u roku od 24 sata od dolaska u klaonicu i manje od 24 sata prije klanja;
 Pored toga, službeni veterinar može zahtijevati obavljanje inspeksijskog pregleda u bilo koje drugo vrijeme. Pregledom prije klanja (ante mortem pregledom) mora se naručito utvrditi postoje li kod dotične životinje znakovi koji:
  - (a) ukazuju da je ugrožena njezina dobrobit; i
  - (b) ukazuju na stanje koje bi moglo štetno djelovati na zdravlje ljudi ili životinja, pri čemu posebnu pažnju treba usmjeriti na otkrivanje zoonoza i bolesti za koje su propisana pravila o zdravlju životinja u važećim propisima.
3. Pored rutinskog pregleda prije klanja, službeni veterinar mora obaviti klinički pregled svih životinja koje je subjekt u poslovanju s hranom ili službeni pomoćnik eventualno odvojio na stranu.
4. U slučaju prisilnog klanja izvan klaonice kao i u slučaju ulovljene slobodno živuće divljači, službeni veterinar u klaonici ili objektu za obradu divljači mora pregledati izjavu koja prati tijelo životinje, a koju je izdao veterinar ili obučena osoba sukladno odredbama Pravilnika o higijeni hrane životinjskog podrijetla.
5. Ukoliko je to predviđeno Odjeljkom III. Poglavljem II. ili Odjeljkom IV. ovoga Priloga, pregled prije klanja može se

obaviti na posjedu podrijetla. U tim slučajevima, službeni veterinar u klaonici treba obaviti pregled prije klanja jedino u onim slučajevima i u onoj mjeri u kojoj je to predviđeno.

C. DOBROBIT ŽIVOTINJA

Službeni veterinar mora provjeriti usklađenost s odgovarajućim propisima o dobrobiti životinja, kao što su propisi o zaštiti životinja u trenutku klanja i tijekom prijevoza.

D. PREGLED POSLIJE KLANJA (POST MORTEM PREGLED)

1. Poslije klanja, trupovi i prateći klaonički proizvodi moraju se bez odgađanja podvrgnuti post mortem pregledu. Sve se vanjske površine moraju vizualno pregledati. U tu svrhu može se, ukoliko je potrebno, minimalno rukovati trupom ili klaoničkim proizvodima ili uporabiti posebnu tehničku opremu. Posebna se pažnja mora usmjeriti na otkrivanje zoonoza i bolesti za koje su propisana pravila o zdravlju životinja u važećim propisima. Brzina linije klanja i broj prisutnog inspeksijskog osoblja moraju biti takvi da omogućuje ispravno obavljanje inspeksijskog pregleda.
2. Dodatna ispitivanja kao što su palpacija i incizija dijelova trupa i klaoničkih proizvoda te laboratorijska ispitivanja moraju se obaviti kad god se smatraju potrebitim za:
  - (a) postavljanje konačne dijagnoze;
  - (b) otkrivanje:
    - (i) bolesti životinja,
    - (ii) ostataka (rezidua) ili kontaminanata u količinama koje premašuju maksimalno dozvoljene količine propisane važećim propisima,
    - (iii) neusklađenosti s propisanim mikrobiološkim kriterijima,
    - (iv) ostalih faktora koji bi mogli zahtijevati da se meso proglašeno neprikladnim za prehranu ljudi ili da se ograniči njegova uporaba, naručito ako se radi o prisilno zaklanim životinjama.
3. Službeni veterinar mora zahtijevati da se za potrebe pregleda poslije klanja trupovi domaćih kopitara, goveda starijih od šest mjeseci i domaćih svinja starijih od četiri tjedna rasijeku na polovice po uzdužnoj crti kralježnice. Ako to pregled zahtijeva, službeni veterinar može zahtijevati da se bilo koja glava ili trup rasijeku uzdužno. Kako bi se uzele u obzir određene prehrambene navike, tehnološki razvatak ili posebne sanitarne prilike, mjerodavna tijela entiteta ili Brčko Distrikta mogu dopustiti da se na pregled dostave trupovi domaćih kopitara, goveda starijih od šest mjeseci i domaćih svinja starijih od četiri tjedna nerasječeni na polovice.
4. Tijekom pregleda moraju se poduzeti mjere opreza kako bi se osiguralo da kontaminacija mesa uzrokovana radnjama kao što su palpacija, zarezivanje ili incizija bude svedena na najmanju moguću mjeru.
5. U slučaju prisilnog klanja, trup se mora što je moguće prije podvrgnuti post mortem pregledu sukladno toč. 1. do 4. ovog Dijela prije nego se proglašeno prikladnim za ljudsku prehranu.

E. SPECIFIČNI RIZIČNI MATERIJAL I OSTALI NUSPROIZVODI ŽIVOTINJSKOG PODRIJETLA

Sukladno važećim propisima koji se odnose na specifični rizični materijal i druge nusproizvode životinjskog podrijetla, službeni veterinar mora kontrolirati uklanjanje, odvajanje i, prema potrebi, označavanje tih proizvoda. Službeni veterinar nadzire da subjekt u poslovanju s hranom poduzme sve

potrebite mjere kako bi se tijekom klanja (uključujući omamljivanje) i uklanjanja specifičnog rizičnog materijala izbjegla kontaminacija mesa takvim materijalom.

F. LABORATORIJSKO ISPITIVANJE

- Službeni veterinar osigurava da se obavi uzorkovanje, da se uzorci pravilno označe, da se njima pravilno rukuje te da se na pravilan način pošalju odgovarajućem laboratoriju u okviru:
  - praćenja i suzbijanja zoonoza i uzročnika zoonoza;
  - posebnih laboratorijskih ispitivanja u svrhu dijagnosticanja prenosivih spongiformnih encefalopatija (TSE) sukladno Pravilnik u kojim se utvrđuju mjere za sprečavanje, kontrolu i iskorjenjivanje transmisivnih spongiformnih encefalopatija;
  - otkrivanja nedopuštenih tvari ili proizvoda te kontrole određenih tvari, naručito u okviru godišnjeg plana praćenja rezidua sukladno Odluci o praćenju rezidua određenih tvari u živim životinjama i u proizvodima životinjskog podrijetla ("Službeni glasnik BiH", broj 1/04 i 40/09);
  - otkrivanja bolesti za koje su propisana pravila o zdravlju životinja u važećim propisima.
- Službeni veterinar osigurava i nadzire da se obave sva druga potrebna laboratorijska ispitivanja.

POGLAVLJE III: OZNAKA ZDRAVSTVENE ISPRAVNOSTI

- Službeni veterinar nadzire stavljanje oznaka zdravstvene ispravnosti kao i same oznake koja se uporabljavaju.
- Službeni veterinar mora naručiti osigurati:
  - da se oznaka zdravstvene ispravnosti stavi jedino na životinje (domaće papkare i kopitare, divlje sisavce iz uzgoja isključujući lagomorfe i krupnu slobodno živuću divljač) koje su bile podvrgnute pregledu prije i poslije klanja sukladno ovom Pravilniku i ako ne postoje razlozi natemelju kojih bi se meso moglo proglasiti neprikladnim za prehranu ljudi. Međutim, oznaka zdravstvene ispravnosti može se staviti i prije nego se dobiju rezultati ispitivanja na trihinelozu ako se službeni veterinar uvjeri da će se meso dotične životinje staviti na tržište jedino ako rezultati budu zadovoljavajući;
  - da se oznaka zdravstvene ispravnosti stavi na vanjsku stranu trupa, bilo da se otisne tintom ili u obliku vrućeg žiga, na takav način da kada se trupovi rasijeku na polovice ili četvrtine, ili polovice na tri dijela, svaki komad sadrži oznaku zdravstvene ispravnosti.
- Oblik i sadržaj oznake zdravstvene ispravnosti je propisan Pravilnikom o obilježavanju sirovina i proizvoda životinjskog podrijetla i izradi, obliku i sadržaju veterinarskih oznaka ("Službeni glasnik BiH", broj 82/09)
- U slučaju uvoznih pošiljki oznaka mora biti ovalnog oblika, široka najmanje 6,5 cm i visoka najmanje 4,5 cm te mora sadržavati slijedeće podatke ispisane jasno čitljivim znakovima:
  - na oznaci mora biti navedeno ime države u kojoj se nalazi objekt, pri čemu to ime može biti napisano u cijelosti ili u obliku dvoslovne šifre prema odgovarajućoj ISO normi.
  - na oznaci mora biti naveden broj odobrenja klaonice;
- Slova oznaci moraju biti visoka najmanje 0,8 cm, a brojevi najmanje 1 cm. Kod označavanja janjadi, kozlića i

- odojaka, veličina oznake zdravstvene ispravnosti i znakova koje ona sadrži može se smanjiti.
- Bojila koja se uporabljavaju za oznake zdravstvene ispravnosti moraju biti dopuštena sukladno važećim propisima koji se odnose na uporabu bojila u prehrambenim proizvodima.
- Na oznaci zdravstvene ispravnosti može se navesti i službeni veterinar koji je obavio zdravstveni pregled mesa.
- Meso životinja koje su prisilno zaklane izvan klaonice mora biti označeno posebnom oznakom zdravstvene ispravnosti koja se mora razlikovati od oznake zdravstvene ispravnosti predviđene ovim Poglavljem ili identifikacijske oznake predviđene Pravitkom II. Odjeljkom I. Pravilnika o higijeni proizvoda životinjskog podrijetla.
- Meso slobodno živuće divljači s koje nije skinuta koža može se označiti oznakom zdravstvene ispravnosti jedino ako se, nakon skidanja kože u objektu za obradu divljači, podvrgne pregledu poslije klanja (post mortem pregledu) i proglasi prikladnim za prehranu ljudi.
- Ovo Poglavlje se primjenjuje ne dovodeći u pitanje propise o zaštiti zdravlja životinja koji se odnose na označavanje oznakom zdravstvene ispravnosti.

ODJELJAK II: MJERE KOJE SE PODUZIMAJU NAKON OBAVLJENIH KONTROLA POGLAVLJE I: PRIOPĆAVANJE REZULTATA INSPEKCIJSKIH PREGLEDA

- Službeni veterinar mora zabilježiti i ocijeniti rezultate inspekcijskih pregleda.
- Ako se inspekcijskim pregledom otkrije bilo koja bolesti ili stanje koje bi moglo utjecati na javno zdravlje ili zdravlje životinja ili ugroziti dobrobit životinja, službeni veterinar mora o tome obavijestiti subjekt u poslovanju s hranom.
  - Ako je utvrđeni problem nastao tijekom primarne proizvodnje, službeni veterinar mora o tomu obavijestiti veterinar koji vodi brigu o posjedu podrijetla, subjekta u poslovanju s hranom koji je odgovoran za posjed podrijetla (pod uvjetom da ta informacija ne dovodi u pitanje kasnije pravne postupke) i, prema potrebi, mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta koje je odgovorno za nadzor nad posjedom podrijetla ili lovnim područjem.
  - Ako su dotične životinje uzgojene u drugoj državi, Ured mora obavijestiti mjerodavno tijelo države u kojoj se nalazi objekt. To mjerodavno tijelo treba poduzeti odgovarajuće mjere sukladno važećoj legislativi.
- Rezultati inspekcijskih pregleda i testova moraju se unijeti u odgovarajuće baze podataka.
- Ako pri obavljanju pregleda prije ili poslije klanja ili tijekom bilo koje druge inspekcijske radnje službeni veterinar posumnja na prisutnost uzročnika infekcije za koje su propisana pravila o zdravlju životinja u važećim propisima, službeni veterinar mora odmah o tomu obavijestiti mjerodavna tijela iz članka 2. stavak (1) ovoga Pravilnika, koji moraju poduzeti sve potrebne mjere i mjere opreza kako bi se spriječilo moguće širenje uzročnika infekcije sukladno važećim propisima u Bosni i Hercegovini.

**POGLAVLJE II: ODLUKE KOJE SE ODOSE NA
PODATKE O PREHRAMBENOM LANCU**

1. Službeni veterinar se mora uvjeriti da će životinje biti zaklane jedino ako je subjekt u poslovanju s hranom dobio i provjerio bitne podatke o prehrambenom lancu.
2. Službeni veterinar može dopustiti klanje životinja u klaonici čak i ako bitni podaci o prehrambenom lancu nisu na raspolaganju, ali u tom slučaju, svi bitni podaci o prehrambenom lancu moraju se dostaviti prije nego se trup proglasi prikladnim za prehranu ljudi. Do donošenja konačne odluke, takvi trupovi i njima pripadajući klaonički proizvodi moraju se uskladištiti odvojeno od ostalog mesa.
3. Bez obzira na točku 2. ovoga Poglavlja, ako se bitni podaci o prehrambenom lancu ne dobiju u roku od 24 sata od dolaska životinje u klaonicu, svo meso te životinje mora se proglasiti neprikladnim za prehranu ljudi. Ako životinja još nije zaklana, ona se mora usmrtniti odvojeno od drugih životinja.
4. U slučaju da prateće evidencije, isprave ili drugi podaci ukazuju da životinje potječu iz posjeda ili područja za koje vrijedi zabrana kretanja životinja ili druga ograničenja zbog razloga u svezi sa zdravljem životinja ili ljudi ili da nisu poštovani propisi o uporabi veterinarskih lijekova ili da postoje druge okolnosti koje bi mogle štetno djelovati na zdravlje ljudi ili životinja. Životinje se ne smiju primiti na klanje na drugi način osim sukladno važećim propisima kojim se utvrđuju postupci u svrhu uklanjanja opasnosti za zdravlje ljudi ili životinja. Ako se životinje već nalaze u klaonici, moraju se odvojeno usmrtniti i proglasiti neprikladnim za prehranu ljudi, pri čemu se, prema potrebi, moraju poduzeti mjere opreza kako bi se zaštitilo zdravlje životinja i javno zdravlje. Službene kontrole se moraju obaviti na posjedu podrijetla kad god službeni veterinar to smatra potrebitim.
5. Mjerodavna tijela entiteta ili Brčko Distrikta moraju poduzeti odgovarajuće mjere ako otkriju da prateće evidencije, isprave ili drugi podaci ne odgovaraju stvarnom stanju na posjedu podrijetla ili stvarnom stanju životinja ili imaju za cilj namjerno obmanuti službenoga veterinara. Mjerodavna tijela entiteta ili Brčko Distrikta moraju poduzeti mjere protiv subjekta u poslovanju s hranom koji je odgovoran za posjed s kojega potječu životinje ili protiv svake druge uključene osobe. Te mjere mogu biti u obliku posebnih dodatnih kontrola. Troškove tih dodatnih kontrola snosi subjekt u poslovanju s hranom koji je odgovoran za posjed podrijetla ili bilo koja druga uključena osoba.

**POGLAVLJE III: ODLUKE KOJE SE ODOSE NA
ŽIVE ŽIVOTINJE**

1. Službeni veterinar mora provjeriti ispunjava li subjekt u poslovanju s hranom svoju obvezu koja proizlazi iz Pravilnika o higijeni hrane životinjskog podrijetla i prema kojoj mora osigurati da životinje koje prihvati na klanje za prehranu ljudi budu pravilno označene. Službeni veterinar mora osigurati da se životinje čiji se identitet ne može sa sigurnošću utvrditi odvojeno usmrtniti i proglase neprikladnim za prehranu ljudi. Službene kontrole se moraju obaviti na posjedu podrijetla kad god službeni veterinar to smatra potrebitim.
2. Ukoliko postoje prioritarni razlozi u svezi s dobrobiti životinja, konji se mogu zaklati u klaonici čak i ako nisu dostavljeni podaci o njihovom identitetu propisani važećim propisima. Međutim, ti se podaci moraju dostaviti prije nego se trup proglasi prikladnim za prehranu ljudi. Ovi se

zahtjevi primjenjuju i u slučajevima prisilnog klanja konja izvan klaonice.

3. Službeni veterinar mora provjeriti ispunjava li subjekt u poslovanju hranom svoju obvezu koja proizlazi iz Pravilnika o higijeni hrane životinjskog podrijetla prema kojoj mora osigurati da se životinje čija je koža ili runo u takvom stanju da postoji neprihvatljiva opasnost od onečišćenja mesa tijekom klanja ne kolju u svrhu prehrane ljudi ako se prethodno ne očiste.
4. Životinje koje boluju od bolesti ili stanja koji se mogu prenijeti na životinje ili ljude ako se njima rukuje ili ako se konzumira njihovo meso, i općenito životinje koje pokazuju kliničke znakove sustavnih bolesti ili iscrpljenosti i mršavosti, ne smiju se klati u svrhu prehrane ljudi. Takve se životinje moraju odvojeno usmrtniti pod uvjetima koji sprečavaju kontaminaciju drugih životinja ili trupova te se moraju proglasiti neprikladnim za prehranu ljudi.
5. Klanje životinja se mora odgoditi u slučaju sumnje da one boluju od bolesti koja može štetno djelovati na zdravlje ljudi ili životinja. Takve se životinje moraju podvrgnuti detaljnom pregledu prije klanja kako bi se postavila dijagnoza. Pored toga, službeni veterinar može narediti uz posjed uzoraka i laboratorijsko ispitivanje kao dodatak pregledu poslije klanja. Ako je potrebno, životinje se moraju zaklati odvojeno ili na kraju normalnog klanja, pri čemu se moraju poduzeti sve potrebite mjere opreza kako bi se izbjegla kontaminacija ostalog mesa.
6. Sa životinjama koje bi mogle sadržavati ostatke veterinarskih lijekova u količinama koje premašuju propisane razine ili ostatke zabranjenih tvari, mora se postupati sukladno Odluci o praćenju rezidua određenih tvari u živim životinjama i u proizvodima životinjskoga podrijetla;
7. Službeni veterinar naređuje uvjete pod kojima se mora, pod njegovim neposrednim nadzorom, postupati sa životinjama u okviru posebnog programa za iskorjenjivanje ili suzbijanje određenih bolesti kao što su bruceloza ili tuberkuloza ili uzročnika zoonoza kao što je salmonela. Mjerodavna tijela entiteta ili Brčko Distrikta određuje uvjete pod kojima se takve životinje mogu zaklati. Ti uvjeti moraju imati za cilj što je moguće veće smanjenje kontaminacije drugih životinja i mesa drugih životinja.
8. Životinje koje se dovedu na klanje u klaonicu moraju se u njoj i zaklati, osim u iznimnim okolnostima kao što je ozbiljni kvar klaoničke opreme, kada službeni veterinar može dopustiti izravni prijevoz u drugu klaonicu.

**POGLAVLJE IV: ODLUKE KOJE SE ODOSE NA
DOBROBIT ŽIVOTINJA**

1. Ukoliko se za vrijeme klanja ili usmrćivanja ne poštuju propisi o zaštiti i dobrobiti životinja, službeni veterinar se mora uvjeriti da je subjekt u poslovanju s hranom odmah poduzeo mjere potrebite da se popravi stanje i spriječi njegovo ponavljanje.
2. Prisilne mjere koje poduzima službeni veterinar moraju biti primjerene i postupne te mogu varirati od izdavanja smjernica, do smanjenja ili zaustavljanja proizvodnje, ovisno o vrsti i težini problema.
3. Prema potrebi, službeni veterinar obavještava mjerodavna tijela iz članka 2. stavak (1) ovoga Pravilnika o problemu u svezi s dobrobiti životinja.
4. Ukoliko službeni veterinar otkrije da se ne poštuju propisi o zaštiti i dobrobiti životinja tijekom njihova prijevoza, on

mora poduzeti potrebite mjere sukladno važećim propisima.

5. Ukoliko službeni pomoćnik obavi preglede u svezi s dobrobiti životinja sukladno Odjeljku III. ili IV. ovoga Privitka, i ti pregledi pokažu da nisu poštovani propisi o zaštiti i dobrobiti životinja, on mora odmah obavijestiti službenog veterinara te do njegova dolaska mora, ako je to potrebno u žurnim slučajevima, poduzeti potrebite mjere iz toč.1. do 4. ovoga Poglavlja.

POGLAVLJE V: ODLUKE KOJE SE ODNOSI NA MESO

1. Meso se proglašava neprikladnim za prehranu ljudi ako:
  - (a) potječe od životinja koje nisu bile pregledane prije klanja, osim ako se radi o ulovljenoj slobodno živućoj divljači;
  - (b) potječe od životinja čiji klaonički proizvodi nisu bili pregledani poslije klanja, osim ako ovim Pravilnikom ili Pravilnikom o higijeni hrane životinjskog podrijetla, nije drugačije propisano;
  - (c) potječe od životinja uginulih prije klanja, mrtvorodenih, nerođenih ili zaklanih u dobi mlađoj od sedam dana;
  - (d) se radi o mesu odrezanom na mjestima ubodnih rana;
  - (e) potječe od životinja oboljelih od bolesti koja se nalazi na bivšoj listi A ili, prema potrebi, bivšoj listi B Međunarodnoga ureda za epizootije, osim ako Odjeljkom IV. ovoga Privitkanije drugačije predviđeno;
  - (f) potječe od životinja oboljelih od generalizirane bolesti kao što su septikemija, pijemija, toksemija ili viremija;
  - (g) nije sukladno propisanim mikrobiološkim kriterijima i na temelju kojih se određuje smije li se hrana staviti na tržište;
  - (h) pokazuje znakove zaraze parazitima, osim ako Odjeljkom IV. ovoga Privitka nije drugačije predviđeno;
  - (i) sadrži ostatke (rezidue) ili kontaminante u količinama koje premašuju razine utvrđene važećim propisima. Kod svakog prekoračenja odgovarajućih razina treba, prema potrebi, obaviti dodatne analize.
  - (j) ne dovodeći u pitanje posebne propise, potječe od životinja ili trupova koji sadrže ostatke zabranjenih tvari ili od životinja koje su bile liječene zabranjenim tvarima;
  - (k) se sastoji od jetre i bubrega životinja starijih od dvije godine koje potječu iz područja u kojima je otkrivena opća prisutnost teških metala u okolici provedbom plana praćenja rezidua;
  - (l) je bilo nezakonito tretirano tvarima za dekontaminaciju;
  - (m) je bilo nezakonito tretirano ionizirajućim zračenjem ili UV zrakama;
  - (n) sadrži strana tijela (osim, u slučaju slobodnoživuće divljači, materijala uporabljenih za lov životinje);
  - (o) su prekoračene najveće dopuštene razine radioaktivnosti;
  - (p) pokazuje patofiziološke promjene, anomalije u konzistenciji, nedovoljno krvarenje (osim kod slobodnoživuće divljači) ili organoleptičke anomalije, naručito intenzivan spolni miris;
  - (r) potječe od iscrpljene i mršave životinje;
  - (s) sadrži specifični rizični materijal, osim u slučajevima predviđenim važećim propisima;

- (t) je prljavo ili sadrži fekalna ili druga onečišćenja;
  - (u) se sastoji od krvi koja, zbog zdravstvenog stanja životinje od koje potječe ili kontaminacije tijekom procesa klanja, može predstavljati opasnost za javno zdravlje ili zdravlje životinja;
  - (v) službeni veterinar, nakon što je ispitao sve bitne podatke, smatra da ono može predstavljati opasnost za javno zdravlje ili zdravlje životinja ili je zbog bilo kojeg drugog razloga neprikladno za prehranu ljudi.
2. Službeni veterinar može odrediti zahtjeve povodom uporabe mesa dobivenog od:
    - a) životinja koje su bile prisilno zaklane izvan klaonice; ili
    - b) ukoliko potječe iz jata, gdje će se obrada mesa primjenjivati sukladno Odjeljku E. Dodatka II. Pravilnika za kontrolu salmonela i drugih određenih uzročnika zoonoza koji se prenose hranom ("Službeni glasnik BiH", broj 46/10) prije stavljanja mesa na tržište.

ODJELJAK III: ODGOVORNOSTI I UČESTALOST KONTROLA

POGLAVLJE I: SLUŽBENI POMOĆNICI

Službeni pomoćnici mogu pomagati službenom veterinaru svim poslovima, koji podliježu slijedećim ograničenjima i svim posebnim odredbama propisanim u Odjeljku IV. ovoga Privitka:

1. u svezi s nadzornim pregledima, službeni pomoćnici mogu jedino prikupljati podatke o dobroj higijenskoj praksi i postupcima koje se temelje na načelima sustava HACCP;
2. u svezi s pregledima prije klanja i provjere u svezi s dobrobiti životinja, službeni pomoćnici mogu obaviti jedino početnu provjeru životinja i pomagati u obavljanju isključivo praktičnih poslova; i
3. u svezi s pregledima poslije klanja, službeni veterinar mora redovito provjeravati rad službenih pomoćnika i, ako se radi o životinjama koje su bile prisilno zaklane izvan klaonice, mora osobno obaviti pregled.

POGLAVLJE II: UČESTALOST KONTROLA

1. Mjerodavna tijela ili Brčko Distrikta moraju osigurati da najmanje jedan službeni veterinar bude prisutan:
  - (a) u klaonicama, tijekom cijeloga pregleda prije i poslije klanja; i
  - (b) u objektima za obradu divljači, tijekom cijeloga pregleda poslije klanja.
2. Međutim, u određenim klaonicama i objektima za obradu divljači koji se određuju na temelju analize rizika i sukladno kriterijima utvrđenim u članku 18. ovoga Pravilnika, ako takvi objekti postoje, mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta može prilagoditi ovaj zahtjev. U tim slučajevima:
  - (a) službeni veterinar ne mora biti prisutan u vrijeme obavljanja pregleda prije klanja u klaonici pod uvjetom:
    - (i) da je službeni veterinar ili ovlašten veterinar obavio pregled prije klanja na posjedu podrijetla, provjerio podatke o prehrambenom lancu i priopćio rezultate provjere službenom pomoćniku uklaonici,
    - (ii) da se službeni pomoćnik u klaonici uvjerio da podaci o prehrambenom lancu ne ukazuju na nikakav mogući problem u svezi sa zdravstvenom ispravnošću hrane i da su opće

- zdravstveno stanje i dobrobit životinje zadovoljavajući, i
- (iii) da službeni veterinar redovito provjerava i uvjeri se u to da službeni pomoćnik pravilno obavlja te provjere;
- (b) službeni veterinar ne mora biti prisutan sve vrijeme tijekom pregleda poslije klanja ako:
- (i) službeni pomoćnik obavlja pregled poslije klanja i odvaja na stranu meso s anomalijama kao i sve ostalo meso od iste životinje,
- (ii) službeni veterinar naknadno pregleda svo takvo meso, i
- (iii) službeni pomoćnik dokumentira svoje postupke i nalaze na način koji omogućuje službenom veterinaru da se uvjeri da je udovoljeno normama.

Međutim, ako se radi o peradi i lagomorfima, službeni pomoćnik može odbaciti meso s anomalijama i, sukladno Odjeljku IV. ovoga Pravitka, službeni veterinar ne mora sustavno pregledavati svo takvo meso.

3. Fleksibilnost koju predviđa točka 2. ovoga Poglavlja ne primjenjuje se:
- (a) na životinje koje su prisilno zaklane;
- (b) na životinje za koje se sumnja da boluju od bolesti koja može štetno djelovati na zdravlje ljudi;
- (c) na goveda koja potječu iz stada koje nije proglašeno službeno slobodnim od tuberkuloze;
- (d) na goveda, ovce i koze koji potječu iz stada koje nije proglašeno službeno slobodnim od brucelozе;
- (e) u slučaju pojave bolesti za koju su propisana pravila o zdravlju životinja u važećim propisima. To se odnosi na životinje koje obolijevaju od te određene bolesti, a koje potječu iz određene regije definirane posebnim propisom;
- (f) ako su potrebite strožije kontrole kako bi se uzele u obzir nove bolesti i određene bolesti s liste Međunarodnoga ureda za epizootije (OIE).
4. Tijekom obrade mesa u rasjekavaonicama, mjerodavna tijela entiteta ili Brčko Distrikta moraju osigurati prisustvo službenog veterinara ili službenog pomoćnika toliko često koliko je potrebno za ispunjenje ciljeva ovoga Pravilnika.

POGLAVLJE III: UKLJUČENOST OSOBLJA KLAONICE

A: POSEBNI POSLOVI U SVEZI S PROIZVODNJOM MESA PERADI I LAGOMORFA

Mjerodavna tijela entiteta ili Brčko Distrikta mogu dopustiti osoblju klaonice da preuzmu poslove službenoga pomoćnika pri kontroli proizvodnje mesa peradi i kunića pod slijedećim uvjetima:

- (a) ako objekt najmanje 12 mjeseci primjenjuje dobru higijensku praksu sukladno članku 5. stavku (5) ovoga Pravilnika i postupke temeljene na sustavu HACCP, mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta može dopustiti osoblju objekta da obavlja poslove službenih pomoćnika. Ovo ovlaštenje može se odobriti jedino ako je osoblje objekta obučeno, na način koji će zadovoljiti mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta, te na isti način kao i službeni pomoćnici za poslove službenih pomoćnika ili za određene poslove za koje su ovlašteni obavljati ih. To osoblje mora raditi pod nadzorom, napucima i odgovornosti službenog veterinara. U tim okolnostima, službeni veterinar je prisutan dok se obavljaju pregledi prije i poslije klanja, nadzire te poslove i redovito provodi testove učinkovitosti

kako bi se uvjerio da se poslovi u klaonici obavljaju sukladno posebnim kriterijima koje je utvrdilo mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta, te bilježi rezultate tih testova učinkovitosti. Ako rad osoblja utječe na razinu higijene u objektu, ako to osoblje ne obavlja poslove pravilno ili ako to osoblje općenito obavlja svoj posao na način koji mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta entiteta smatra nezadovoljavajućim, to se osoblje zamjenjuje službenim pomoćnicima;

- (b) mjerodavna tijela entiteta ili Brčko Distrikta odlučuju, u načelu i od slučaja do slučaja, hoće li dopustiti primjenu gore opisanog sustava. Subjekti u poslovanju s hranom odlučuju po svojoj volji hoće li ga stvarno provoditi. Mjerodavna tijela entiteta ili Brčko Distrikta neće prisiljavati subjekte u poslovanju s hranom da uvedu ovdje opisani sustav. Ako mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta nije uvjeren da subjekt u poslovanju s hranom udovoljava zahtjevima, sustav se neće provoditi u tom objektu. Kako bi to procijenio, mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta analizira zapise o proizvodnji i inspekcijskim pregledima, vrstu poslova koji se obavljaju u objektu, ranije poštovanje propisa, stručnost, profesionalnost i osjećaj za odgovornost osoblja klaonice u odnosu na zdravstvenu ispravnost hrane, kao i sve druge bitne podatke.

B. POSEBNI POSLOVI U SVEZI S UZORKOVANJEM I ISPITIVANJEM

Osoblje klaonice koje je posebice obučeno pod nadzorom službenoga veterinara može, pod odgovornošću i nadzorom službenoga veterinara, obavljati posebne poslove pri uzorkovanju i ispitivanju životinja svih vrsta.

POGLAVLJE IV: STRUČNA SPREMA A. SLUŽBENI VETERINARI

- Jedino oni veterinari koji su položili ispit sukladno zahtjevima iz točke 2. ovog Dijela mogu biti imenovani i obavljati poslove službenog veterinara.
- Mjerodavna tijela entiteta ili Brčko Distrikta brinu o provedbi ispita. Ispitom se mora potvrditi znanje u slijedećim područjima u potrebitoj mjeri, ovisno o profilu i stručnoj spremi veterinara:
  - pravni propisi u Bosni i Hercegovini u području veterinarskog javnog zdravlja, zdravstvene ispravnosti hrane, zdravlja životinja, dobrobiti životinja i farmaceutskih tvari;
  - načela zajedničke poljoprivredne politike, tržišne mjere, izvozne subvencije i otkrivanje prijevvara (i u globalnom kontekstu: WTO, SPS, Codex Alimentarius, OIE);
  - osnove prerade hrane i prehrambene tehnologije;
  - načela, pojmove i metode dobre proizvođačke prakse i upravljanja kvalitetom;
  - upravljanje kvalitetom prije sakupljanja/izlovljavanja (dobra uzgojna praksa);
  - promoviranje i primjena načela higijene i zdravstvene ispravnosti hrane (dobra higijenska praksa);
  - načela, pojmovi i metode analize rizika;
  - načela, pojmovi i metode sustava HACCP i njegova primjena u cijelom lancu proizvodnje hrane;
  - sprečavanje i suzbijanje opasnosti za zdravlje ljudi koje se prenose hranom;
  - dinamika infekcija i trovanja u populaciji;

- (k) dijagnostika u epidemiologiji;
- (l) sustavi praćenja i nadzora;
- (m) nadzorni pregledi i propisano ocjenjivanje sustava upravljanja sigurnošću hrane;
- (n) načela suvremenih metoda ispitivanja i njihova primjena u dijagnostici;
- (o) informacijska i komunikacijska tehnologija u okviru veterinarskog javnog zdravstva;
- (p) rukovanje podacima i primjena biostatistike;
- (r) istraživanja izbijanja bolesti koje se prenose hranom kod ljudi;
- (s) bitni aspekti u svezi sa TSE;
- (t) dobrobit životinja u fazi proizvodnje, prijevoza i klanja;
- (u) ekološka pitanja u svezi s proizvodnjom hrane (uključujući zbrinjavanje otpada);
- (v) načelo predostrožnosti i interesi potrošača; i
- (z) načela naobrazbe osoblja koje radi u lancu proizvodnje.

Kandidati mogu steći potrebno znanje u sklopu svoje osnovne veterinarske naobrazbe ili kroz izobrazbu ili stručno iskustvo stečeno nakon dobivanja diplome veterinara. Mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta može predvidjeti različite ispite kako bi se uzeli u obzir različiti profili kandidata. Međutim, ako mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta ima zadovoljavajuće dokaze da je kandidat stekao svo potrebno znanje tijekom svoje sveučilišne naobrazbe ili tijekom stalne naobrazbe kojom se stječe diploma o završenom poslijediplomskom studiju, on ne mora zahtijevati polaganje ispita.

3. Veterinar mora imati sklonost za multidisciplinarnu suradnju.
4. Pored toga, svaki službeni veterinar mora, prije nego počne raditi samostalno, steći praktična znanja tijekom pripravničkog staža u trajanju od najmanje 200 sati. U tom razdoblju vježbenik radi pod nadzorom postojećega službenog veterinara u klaonicama, rasjekavaonicama i drugim mjestima gdje se vrši inspekcija svježeg mesa i na posjedima. Izobrazba se mora naručiti odnositi na revizije sustava upravljanja sigurnošću hrane.
5. Službeni veterinar mora redovitim sudjelovanjem u aktivnostima stalne naobrazbe i praćenjem stručne literature osuvremenjivati svoje znanje i biti u tijeku najnovijih dostignuća. Službeni veterinar mora, kad god je to moguće, svake godine sudjelovati u aktivnostima stalne naobrazbe.
6. Veterinari koji su već imenovani službenim veterinarima moraju posjedovati odgovarajuće znanje o područjima iz točke 2. ovog Dijela. Prema potrebi, to znanje mogu steći u okviru stalne naobrazbe. U tu svrhu, mjerodavna tijela entiteta ili Brčko Distrikta donose odgovarajuće programe.
7. Bez obzira na toč.1. do 6. ovoga Poglavlja, mjerodavna tijela entiteta ili Brčko Distrikta mogu donijeti posebna pravila za službene veterinare s nepotpunim radnim vremenom koji su odgovorni za inspekcijske preglede u malim poduzećima.

B. SLUŽBENI POMOĆNICI

1. Jedino one osobe koje su završile izobrazbu i položile ispit sukladno slijedećim zahtjevima mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta može imenovati službenim pomoćnicima.
2. Mjerodavna tijela entiteta ili Brčko Distrikta brinu o provedbi ispita. Da bi mogli pristupiti ispitu, kandidati moraju dokazati da su završili:

- (a) najmanje 500 sati teoretske izobrazbe i najmanje 400 sati praktične izobrazbe iz područja koja su navedena u točki 5. ovog Dijela; i
  - (b) dodatnu izobrazbu koja je potrebna da bi službeni pomoćnici mogli stručno obavljati svoje dužnosti.
3. Praktična izobrazba iz točke 2. alinije(a) ovog Dijela mora se odvijati u klaonicama i rasjekavaonicama pod nadzorom službenoga veterinarate na posjedima i u drugim odgovarajućim objektima.
  4. Izobrazba i ispiti moraju se u prvom redu odnositi na crveno meso i meso peradi. Međutim, osobe koje su završile izobrazbu u jednom od ova dva područja te položile odgovarajući ispit trebaju proći jedino skraćenu izobrazbu da bi polagale ispit iz drugog područja. Izobrazba i ispiti trebaju se, prema potrebi, odnositi na slobodnoživuću divljač, divljač iz uzgoja i lagomorfe.
  5. Izobrazba za službene pomoćnike mora obuhvaćati slijedeća područja, a ispita se moraju potvrditi stečena znanja iz tih područja:

(a) u svezi s posjedima:

(i) teoretski dio:

- poznavanje organizacije posjedske proizvodnje, metode proizvodnje, međunarodna trgovina itd.,
- dobra praksa u stočarstvu,
- osnovno znanje o bolestima, naručito o zoonozama – virusima, bakterijama, parazitima itd.,
- praćenje bolesti, uporaba lijekova i cjepiva, testiranje na rezidue,
- higijenska i zdravstvena kontrola,
- dobrobit životinja na posjedu i tijekom prijevoza,
- zahtjevi zaštite okoliša – u zgradama, na poljoprivrednim posjedima i općenito,
- bitni zakoni i podzakonski propisi,
- interesi potrošača i kontrola kvalitete;

(ii) praktični dio:

- posjete različitim vrstama posjeda u kojima se primjenjuju različite uzgojne metode,
- posjeti proizvodnim objektima,
- promatranje utovara i istovara životinja,
- laboratorijske vježbe,
- veterinarski pregledi,
- dokumentacija;

(b) u svezi s klaonicama i rasjekavaonicama:

(i) teoretski dio:

- poznavanje organizacije mesne industrije, metoda proizvodnje, međunarodne trgovine i tehnologije klanja životinja i rasijecanja mesa,
- osnovno znanje o higijeni i dobroj higijenskoj praksi, a naručito o industrijskoj higijeni, higijeni klanja, rasijecanja i skladištenja te higijeni rada,
- sustav HACCP i provjera postupaka koji se temelje na sustavu HACCP,
- dobrobit životinja pri istovaru nakon prijevoza i u klaonici,
- osnovno znanje o anatomiji i fiziologiji zaklanih životinja,
- osnovno znanje o patologiji zaklanih životinja,
- osnovno znanje o patološkoj anatomiji zaklanih životinja,
- odgovarajuće znanje o TSE i drugim važnim zoonozama i uzročnicima zoonoza,
- poznavanje metoda i postupaka klanja, pregleda, pripreme, pakiranja, ambalažiranja i prijevoza svježeg mesa,
- osnovno znanje o mikrobiologiji,
- pregled prije klanja (pregled ante mortem),

pregled na trihinelozu,
pregled poslije klanja (pregled post mortem),
administrativni poslovi,
poznavanje odgovarajućih zakona i propisa,
postupak uzorkovanja,
pitanja u svezi s prijevarama;

(ii) praktični dio:

- identifikacija životinja,
- provjera dobi životinja,
- pregled i ocjenjivanje zaklanih životinja,
- pregled poslije klanja u klaonici,
- pregled na trihinelozu,
- utvrđivanje životinjske vrste pregledavanjem tipičnih dijelova životinje,
- utvrđivanje dijelova zaklanih životinja kod kojih je došlo do promjena te sastavljanje bilježaka o tomu,
- kontrola higijene, uključujući revizije u svezi s dobrom higijenskom praksom i postupci koji se temelje na sustavu HACCP,
- bilježenje rezultata pregleda prije klanja,
- uzorkovanje,
- sljedivost mesa,
- dokumentacija.

6. Službeni pomoćnici moraju redovitim sudjelovanjem u aktivnostima stalne naobrazbe i praćenjem stručne literature osavremenjivati svoje znanje i biti u tijeku najnovijih dostignuća. Službeni pomoćnik mora, kad god je to moguće, svake godine sudjelovati u aktivnostima stalne naobrazbe.
7. Osobe koje su već imenovane službenim pomoćnicima moraju posjedovati odgovarajuće znanje o područjima iz točke 5. Dijela B ovoga Poglavlja. Prema potrebi, to znanje mogu steći u okviru stalne naobrazbe. U tu svrhu, mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta donosi odgovarajuće odredbe.
8. Međutim, ako službeni pomoćnici obavljaju jedino uzorkovanje i analize u svezi s pregledima na trihinelozu, mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta mora osigurati da oni dobiju izobrazbu potrebitu jedino za te poslove.

ODJELJAK IV: POSEBNI ZAHTEVI

POGLAVLJE I: DOMAĆA GOVEDA

A. GOVEDA MLAĐA OD ŠEST TJEDANA

Trupovi i klaonički proizvodi goveda mladih od šest tjedana moraju se podvrgnuti slijedećim pregledima poslije klanja:

1. vizualni pregled glave i ždrijela; incizija i pregled retrofaringealnih limfnih čvorova (*Lnn retropharyngiales*); pregled usne šupljine i ždrijela; palpacija jezika;
2. vizualni pregled pluća, dušnika i jednjaka; palpacija pluća; incizija i pregled bronhijalnih i medijastinalnih limfnih čvorova (*Lnn bifucationes, eparteriales i mediastinales*). Dušnik i glavni ogranci bronhija moraju se otvoriti po dužini, a donja trećina pluća se mora zarezati okomito na glavnu osu; ovi rezovi nisu potrebiti ako pluća nisu namijenjena prehrani ljudi;
3. vizualni pregled osrčja i srca, pri čemu se srce zareže uzdužno kako bi se otvorile srčane komore te zarezala srčana pregrada;
4. vizualni pregled dijafragme;
5. vizualni pregled jetre te limfnih čvorova jetre i pankreasa (*Lnn portales*); palpacija i, prema potrebi, incizija jetre i njezinih limfnih čvorova;
6. vizualni pregled želučano-crijevnog trakta, mezenterija te limfnih čvorova oko želuca i mezenterija (*Lnn gastrici,*

- mesenterici, craniales i caudales*); palpacija i, prema potrebi, incizija limfnih čvorova oko želuca i mezenterija;
7. vizualni pregled i, prema potrebi, palpacija slezene;
  8. vizualni pregled bubrega; ako je potrebno, incizija bubrega i pripadajućih limfnih čvorova (*Lnn renales*);
  9. vizualni pregled porebrice i potrbušnice;
  10. vizualni pregled i palpacija područja oko pupka i zglobova. U slučaju sumnje, treba zarezati područje oko pupka i otvoriti zglobove; sinovijalnu tekućinu treba pregledati.

B. GOVEDA STARIJA OD ŠEST TJEDANA

Trupovi i klaonički proizvodi goveda starijih od šest tjedana moraju se podvrgnuti slijedećim pregledima poslije klanja:

1. vizualni pregled glave i ždrijela; incizija i pregled submaksilarnih, retrofaringealnih i parotidnih limfnih čvorova (*Lnn retropharyngiales, mandibulares i parotidei*); pregled vanjskih mišića za žvakanje, na kojima se naprave dva reza uporedno s donjom čeljusti, te unutarnjih mišića za žvakanje (unutarnji pterigidni mišići) koji se zarežu jednim rezom. Jezik se mora osloboditi da bi se mogao obaviti detaljan pregled usne šupljine i ždrijela, a i sam jezik se mora pregledati vizualno i palpacijom;
2. vizualni pregled dušnika i jednjaka; vizualni pregled i palpacija pluća; incizija i pregled bronhijalnih i medijastinalnih limfnih čvorova (*Lnn bifucationes, eparteriales i mediastinales*). Dušnik i glavni ogranci bronhija moraju se otvoriti po dužini, a donja trećina pluća se mora zarezati okomito na njihove glavne ose; ovi rezovi nisu potrebiti ako pluća nisu namijenjena prehrani ljudi;
3. vizualni pregled osrčja i srca, pri čemu se srce zareže uzdužno kako bi se otvorile srčane komore te zarezala srčana pregrada;
4. vizualni pregled dijafragme;
5. vizualni pregled i palpacija jetre te limfnih čvorova jetre i pankreasa (*Lnn portales*); incizija na želučanoj strani jetre te na dnu "spiegelova" reznja (*lobus caudatus*) kako bi se pregledali žučni kanali;
6. vizualni pregled želučano-crijevnog trakta, mezenterija te limfnih čvorova oko želuca i mezenterija (*Lnn gastrici, mesenterici, craniales i caudales*); palpacija i, prema potrebi, incizija limfnih čvorova oko želuca i mezenterija;
7. vizualni pregled i, prema potrebi, palpacija slezene;
8. vizualni pregled bubrega te, ako je potrebno, incizija bubrega i pripadajućih limfnih čvorova (*Lnn renales*);
9. vizualni pregled porebrice i potrbušnice;
10. vizualni pregled genitalnih organa (osim penisa ako je već uklonjen);
11. vizualni pregled i, ako je potrebno, palpacija i incizija vimena i pripadajućih limfnih čvorova (*Lnn supramammarii*). Kod krava se svaka polovica vimena mora otvoriti dugim dubokim rezom do cisterni (*simus lactiferes*), te se moraju zarezati limfni čvorovi vimena, osim ako vime nije namijenjeno prehrani ljudi.

POGLAVLJE II: DOMAĆE OVCE I KOZE

Trupovi i klaonički proizvodi ovaca i koza moraju se podvrgnuti slijedećim pregledima poslije klanja:

1. vizualni pregled glave nakon skidanja kože i, u slučaju sumnje, pregled ždrijela, usta, jezika te retrofaringealnih i parotidnih limfnih čvorova. Ne dovodeći u pitanje propise o zaštiti zdravlja životinja, ovi pregledi nisu potrebiti ako glava, uključujući jezik i mozak, neće biti uporabljena za prehranu ljudi;
2. vizualni pregled pluća, dušnika i jednjaka; palpacija pluća te bronhijalnih i medijastinalnih limfnih čvorova (*Lnn bifucationes, eparteriales i mediastinales*); u slučaju

- sumnje, mora se obaviti incizija i pregled ovih organa i limfnih čvorova;
3. vizualni pregled osrčja i srca; u slučaju sumnje, srce se zarezuje i pregledava;
  4. vizualni pregled dijafragme;
  5. vizualni pregled jetre te limfnih čvorova jetre i pankreasa (*Lnn portales*); palpacija jetre i njezinih limfnih čvorova; incizija na želučanoj strani jetre kako bi se pregledali žučni kanali;
  6. vizualni pregled želučano-crijevnog trakta, mezenterija te limfnih čvorova oko želuca i mezenterija (*Lnn. gastrici, mesenterici, craniales i caudales*);
  7. vizualni pregled i, prema potrebi, palpacija slezene;
  8. vizualni pregled bubrega; ako je potrebno, incizija bubrega i pripadajućih limfnih čvorova (*Lnn. renales*);
  9. vizualni pregled porebrice i potbušnice;
  10. vizualni pregled genitalnih organa (osim penisa ako je već uklonjen);
  11. vizualni pregled vimena i pripadajućih limfnih čvorova;
  12. vizualni pregled i palpacija područja oko pupka i zglobova mladunčadi. U slučaju sumnje, treba zarezati područje oko pupka i otvoriti zglobove; sinovijalnu tekućinu treba pregledati.

POGLAVLJE III: DOMAĆI KOPITARI

Trupovi i klaonički proizvodi kopitara moraju se podvrgnuti slijedećim pregledima poslije klanja:

1. vizualni pregled glave i, nakon što se oslobodi jezik, ždrijela; palpacija i, prema potrebi, incizija submaksilarnih, retrofaringealnih i parotidnih limfnih čvorova (*Lnn retropharyngiales, mandibulares i parotidei*). Jezik se mora osloboditi kako bi se mogao obaviti detaljan pregled usne šupljine i ždrijela, a i sam jezik se mora pregledati vizualno i palpacijom;
2. vizualni pregled pluća, dušnika i jednjaka; palpacija pluća; palpacija i, prema potrebi, incizija bronhijalnih i medijastinalnih limfnih čvorova (*Lnn. bifurcationes, eparteriales i mediastinales*). Dušnik i glavni ogranci bronhija moraju se otvoriti po dužini, a donja trećina pluća se mora zarezati okomito na njihove glavne ose; međutim, ovi rezovi nisu potrebni ako pluća nisu namijenjena prehrani ljudi;
3. vizualni pregled osrčja i srca, pri čemu se srce zareže uzdužno kako bi se otvorile srčane komore te zarezala srčana pregrada;
4. vizualni pregled dijafragme;
5. vizualni pregled, palpacija i, prema potrebi, incizija jetre te limfnih čvorova jetre i pankreasa (*Lnn portales*);
6. vizualni pregled želučano-crijevnog trakta, mezenterija te limfnih čvorova oko želuca i mezenterija (*Lnn. gastrici, mesenterici, craniales i caudales*); prema potrebi, incizija limfnih čvorova oko želuca i mezenterija;
7. vizualni pregled i, prema potrebi, palpacija slezene;
8. vizualni pregled i palpacija bubrega; ako je potrebno, incizija bubrega i pripadajućih limfnih čvorova (*Lnn. renales*);
9. vizualni pregled porebrice i potbušnice;
10. vizualni pregled genitalnih organa pastuha (osim penisa ako je već uklonjen) i kobila;
11. vizualni pregled vimena i pripadajućih limfnih čvorova (*Lnn. supramamarii*) te, prema potrebi, incizija limfnih čvorova vimena;
12. vizualni pregled i palpacija područja oko pupka i zglobova mladunčadi. U slučaju sumnje, treba zarezati područje oko pupka i otvoriti zglobove; sinovijalnu tekućinu treba pregledati.

13. svi sivi ili bijeli konji moraju se pretražiti na melanozu i melanome pregledom mišića i limfnih čvorova (*Lnn. subrhomboides*) plečke ispod lopatične hrskavice nakon što se olabave vezivni mišići jedne plečke. Bubrezi se moraju otvoriti i pregledati tako da se napravi rez kroz cijeli bubrež.

POGLAVLJE IV: DOMAĆE SVINJE

A. PREGLED PRIJE KLANJA

1. Mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta može odlučiti da se svinje koje su namijenjene klanju pregledaju prije klanja na posjedu podrijetla. U tom slučaju, klanje serije svinja s nekog posjeda može se dopustiti jedino:
  - (a) ako ih prati zdravstvena svjedodžba sukladno Odluci o veterinarskoj svjedodžbi o zdravstvenom stanju životinja i pošiljaka životinjskog podrijetla u unutarnjem i međunarodnom prometu; i
  - (b) ako su ispunjeni zahtjevi iz toč.2. do 5. ovoga Dijela.
2. Pregled prije klanja koji se obavlja na posjedu podrijetla mora obuhvaćati:
  - (a) kontrolu zapisa ili dokumentacije na posjedu, uključujući podatke o prehranbenom lancu;
  - (b) pregled svinja kako bi se utvrdilo:
    - (i) boluju li od bolesti ili stanja koji se mogu prenijeti na životinje ili ljude ako se njima rukuje ili ako se konzumira njihovo meso, odnosno ponašaju li se, pojedinačno ili kolektivno, na način koji ukazuje da bi se takva bolest mogla javiti,
    - (ii) pokazuju li znakove poremećaja u općem ponašanju ili znakove bolesti zbog kojih bi meso moglo biti neprikladno za prehranu ljudi, ili
    - (iii) postoje li dokazi ili razlozi za sumnju da sadrže zaostale kemijske tvari (rezidue) u količinama koje premašuju propisane razine, ili ostatke (rezidue) zabranjenih tvari.
3. Pregled prije klanja na posjedu mora obaviti službeni veterinar ili ovlašten veterinar. Svinje se moraju poslati izravno u klaonicu i ne smiju se miješati s drugim svinjama.
4. Pregled prije klanja koji se obavlja u klaonici treba obuhvaćati jedino:
  - (a) provjeru identiteta životinje;
  - (b) pregled kojim se provjerava jesu li se poštovali propisi o dobrobiti životinja te pokazuju li svinje znakove stanja koje bi moglo štetno djelovati na zdravlje ljudi ili životinja. Ovaj pregled može obaviti službeni pomoćnik.
5. Ukoliko se svinje ne zakolju u roku od tri dana od izdavanja zdravstvene svjedodžbe predviđene točkom 1. alinejom (a) ovog Dijela:
  - (a) u slučaju da još nisu napustile posjed podrijetla na putu za klaonicu, moraju se ponovno pregledati i mora se izdati nova zdravstvena svjedodžba;
  - (b) u slučaju da su već na putu za klaonicu ili su već u klaonici, klanje se može dopustiti nakon što se ocijene razlozi odgađanja, pod uvjetom da se svinje podvrgnu daljnjem veterinarskom pregledu prije klanja.

B. PREGLED POSLIJE KLANJA

1. Trupovi i klaonički proizvodi svinja, osim onih iz točke 2. ovog Dijela, moraju se podvrgnuti slijedećim pregledima poslije klanja:
  - (a) vizualni pregled glave i ždrijela; incizija i pregled submaksilarnih limfnih čvorova (*Lnn mandibulares*); vizualni pregled usne šupljine, ždrijela i jezika;
  - (b) vizualni pregled pluća, dušnika i jednjaka; palpacija pluća te bronhijalnih i medijastinalnih limfnih

- čvorova (*Lnn. bifurcationes, eparteriales i mediastinales*). Dušnik i glavni ogranci bronhija moraju se otvoriti po dužini, a donja trećina pluća se mora zarezati okomito na njihove glavne ose; međutim, ovi rezovi nisu potrebni ako pluća nisu namijenjena prehrani ljudi;
- (c) vizualni pregled oštrca i srca, pri čemu se srce zareže uzdužno kako bi se otvorile srčane komore te zarezala srčana pregrada;
- (d) vizualni pregled dijafragme;
- (e) vizualni pregled jetrete limfnih čvorova jetre i pankreasa (*Lnn. portales*); palpacija jetre i njezinih limfnih čvorova;
- (f) vizualni pregled želučano-crijevnog trakta, mezenterija te limfnih čvorova oko želuca i mezenterija (*Lnn. gastrici, mesenterici, craniales i caudales*); palpacija i, prema potrebi, incizija limfnih čvorova oko želuca i mezenterija;
- (g) vizualni pregled i, prema potrebi, palpacija slezene;
- (h) vizualni pregled bubrega; ako je potrebno, incizija bubrega i pripadajućih limfnih čvorova (*Lnn. renales*);
- (i) vizualni pregled porebrice i potbušnice;
- (j) vizualni pregled genitalnih organa (osim penisa ako je već uklonjen);
- (k) vizualni pregled vimena i pripadajućih limfnih čvorova (*Lnn. supramammarii*); incizija limfnih čvorova vimena kod krmača;
- (l) vizualni pregled i palpacija područja oko pupka i zglobova mladunčadi; u slučaju sumnje, treba zarezati područje oko pupka i otvoriti zglobove.
2. Mjerodavna tijela entiteta ili Brčko Distrikta mogu odlučiti, na temelju epidemioloških i drugih podataka sposjeda, da se tovne svinje koje su od odbijanja držane u kontroliranim uvjetima smještaju u okviru integriranih sustava proizvodnje, u nekim ili svim slučajevima iz točke 1. ovog Dijela, podvrgavaju jedino vizualnom pregledu.

POGLAVLJE V. PERAD

A. PREGLED PRIJE KLANJA

1. Mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta može odlučiti da se perad koja je namijenjena klanju mora prije klanja pregledati na posjedu podrijetla. U tom slučaju, klanje jata peradi s nekog posjeda može se dopustiti jedino:
- (a) ako ih prati zdravstvena svjedodžba Odluke o veterinarskoj svjedodžbi o zdravstvenom stanju životinja i pošiljaka životinjskog podrijetla u unutarnjem i međunarodnom prometu i
- (b) ako su ispunjeni zahtjevi iz toč.2. do 5. ovog Dijela
2. Pregled prije klanja koji se obavlja na posjedu podrijetla mora obuhvaćati:
- (a) kontrolu zapisa ili dokumentacije na posjedu, uključujući podatke o prehrambenom lancu;
- (b) pregled jata kako bi se utvrdilo:
- (i) boluju li životinje od bolesti ili stanja koji se mogu prenijeti na životinje ili ljude ako se njima rukuje ili ako se konzumira njihovo meso, odnosno ponašaju li se na način koji ukazuje da bi se takva bolest mogla javiti,
- (ii) pokazuju li životinje znakove poremećaja u općem ponašanju ili znakove bolesti zbog kojih bi njihovo meso moglo biti neprikladno za prehranu ljudi, ili

(iii) postoje li dokazi ili razlozi za sumnju da sadrže zaostale kemijske tvari (rezidue) u količinama koje premašuju propisane razine, ili ostatke (rezidue) zabranjenih tvari.

3. Pregled prije klanja na posjedu mora obaviti službeni veterinar ili ovlaštenu veterinar.
4. Pregled prije klanja koji se obavlja u klaonici treba obuhvaćati jedino:
- (a) provjeru identiteta životinje;
- (b) pregled kojim se provjerava jesu li se poštovali propisi o dobrobiti životinja te pokazuje li perad znakove stanja koje bi moglo štetno djelovati na zdravlje ljudi ili životinja. Ovaj pregled može obaviti službeni pomoćnik.
5. Ukoliko se perad ne zakolje u roku od tri dana od izdavanja zdravstvene svjedodžbe predviđene točkom 1. alinejom(a) ovog Dijela:
- (a) u slučaju da jato još nije napustilo posjed podrijetla na putu za klaonicu, mora se ponovno pregledati i mora se izdati nova zdravstvena svjedodžba;
- (b) u slučaju da je jato već na putu za klaonicu ili je već u klaonici, klanje se može dopustiti nakon što se ocijene razlozi odgađanja, pod uvjetom da se jato ponovno pregleda.
6. Ukoliko se pregled prije klanja ne obavi na posjedu, službeni veterinar mora pregledati jato u klaonici.
7. Ako perad pokazuje kliničke simptome bolesti, ne smije se klati za prehranu ljudi. Međutim, ova se perad može zaklati na liniji klanja na kraju normalnog procesa klanja, ako se poduzmu mjere opreza kako bi se izbjegla opasnost od širenja patogenih organizama te ako se odmah nakon njihova klanja oprema očisti i dezinficira.
8. Ako se radi o peradi koja se uzgaja za proizvodnju jetrene pašete (foie gras) te o peradi s odgođenom evisceracijom koja je zaklana na posjedu podrijetla, pregled prije klanja mora se obaviti sukladno toč.2. i 3. ovog Dijela. Svjedodžba sastavljena prema obrascu iz Dijela C ovog Poglavlja mora pratiti trupove kod kojih nije obavljena evisceracija do klaonice ili rasjekavaonice.

B. PREGLED POSLIJE KLANJA

1. Poslije klanja, sva se perad mora pregledati sukladno Odjeljku I. i III. Priloga I. ovoga Pravilnika. Pored toga, službeni veterinar mora osobno obaviti slijedeće preglede:
- (a) dnevni pregled unutarnjih organa i tjelesnih šupljina na reprezentativnom uzorku peradi;
- (b) detaljni pregled na uzorku dijelova ptica ili cijelih ptica koje su nakon pregleda poslije klanja proglašene neprikladnima za prehranu ljudi, pri čemu se uzorak uzima slučajnim odabirom iz svake serije peradi istog podrijetla; i
- (c) sve dodatne preglede koji su potrebni kada postoji razlog za sumnju da je meso dotičnih ptica neprikladno za prehranu ljudi.
2. Ako se radi o peradi koja se uzgaja za proizvodnju jetrene pašete (foie gras) te o peradi s odgođenom evisceracijom koja je zaklana na posjedu podrijetla, pregled poslije klanja mora uključivati i kontrolu svjedodžbe koja prati trupove. Ako se ti trupovi prevoze izravno s posjeda u rasjekavaonicu, pregled poslije klanja mora se obaviti u rasjekavaonici.

C. UZORAK ZDRAVSTVENE SVJEDODŹBE

ZDRAVSTVENA SVJEDODŹBA
za perad namijenjenu proizvodnji jetrene paštete (foie gras) i perad s odgođenom
evisceracijom koja je zaklana na posjedu podrijetla

Mjerodavna veterinarska organizacija:

.....

Br:.....

1. Identifikacija trupova kod kojih nije obavljena evisceracija

Vrsta: .....

Broj: .....

2. Podrijetlo trupova kod kojih nije obavljena evisceracija

Adresa posjeda: .....

3. Odredište trupova kod kojih nije obavljena evisceracija

Trupovi kod kojih nije obavljena evisceracija prevest će se u slijedeću rasjekaonicu:....

.....

4. Izjava

Ja, dolje potpisani, izjavljujem da:

– gore opisani trupovi kod kojih nije obavljena evisceracija pripadaju peradi koja je prije klanja bila pregledana na gore navedenom posjedu u .....(vrijeme), dana.....(nadnevak) te je utvrđeno da je zdrava;

– zapisi i dokumentacija koji se odnose na ove životinje udovoljavaju zakonskim propisima te ne zabranjuju klanje dotične peradi.

Sastavljeno u: .....

(Mjesto)

dana: .....

(Nadnevak)

Pečat

.....
(Potpis službenog ili ovlaštenog veterinara)

POGLAVLJE VI. LAGOMORFI IZ UZGOJA

Zahtjevi za perad primjenjuju se i na lagomorfe iz uzgoja.

POGLAVLJE VII. DIVLJAČ IZ UZGOJA**A. PREGLED PRIJE KLANJA**

- Pregled prije klanja može se obaviti na posjedu podrijetla ako su ispunjeni zahtjevi iz Odjeljka III. Privitka III. Pravilnika o higijeni hrane životinjskog podrijetla. U tom slučaju, pregled prije klanja mora obaviti službeni veterinar ili ovlašteni veterinar.
- Pregled prije klanja koji se obavlja na posjedu mora uključivati provjeru zapisa i dokumentacije na posjedu, uključujući i podatke o prehrambenom lancu.
- Ako se pregled prije klanja obavlja najviše tri dana prije dolaska životinja u klaonicu i ako se životinje isporučuju u klaonicu žive, pregled prije klanja u klaonici treba obuhvaćati jedino:
  - provjeru identiteta životinje;
  - pregled kojim se provjerava jesu li se poštovali propisi o dobrobiti životinja te pokazuju li životinje znakove stanja koje bi moglo štetno djelovati na zdravlje ljudi ili životinja.
- Svjedodžba sukladno Odluci o veterinarskoj svjedodžbi o zdravstvenom stanju životinja i pošiljaka životinjskog podrijetla u unutarnjem i međunarodnom prometu mora pratiti žive životinje koje su pregledane na posjedu. Svjedodžba sastavljena prema uzorku obrasca iz Poglavlja X.dio A ovoga Odjeljka mora pratiti životinje koje su pregledane i zaklane na posjedu. Svjedodžba sastavljena prema uzorku iz Poglavlja X. Dio B ovog Odjeljka mora pratiti životinje koje su pregledane i zaklane na posjedu sukladno točki 3. (a) Odjeljku III. Privitka III. Pravilnika o higijeni hrane životinjskog podrijetla.
- Kada mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta odobri subjektu u poslovanju s hranom da može ovjeriti/potvrditi da je postupak klanja i iskrvarenja životinja izvršen na ispravan način, tada službeni ili ovlašteni veterinar mora redovito provjeravati rad osobe koja vrši klanji i iskrvarenje.

B. PREGLED POSLIJE KLANJA

- Ovaj pregled uključuje palpaciju i, ako se procijeni da je to potrebno, inciziju onih dijelova životinje kod kojih je došlo do bilo kakvih promjena ili koji su sumnjivi iz bilo kojeg drugog razloga.
- Postupci pregleda poslije klanja koji su opisani za goveda i ovce, domaće svinje i perad primjenjuju se na odgovarajuću vrstu divljači iz uzgoja.
- Ukoliko su životinje zaklane na posjedu, službeni veterinar u klaonici mora pregledati svjedodžbu koja ih prati.

POGLAVLJE VIII. SLOBODNOŽIVUĆA DIVLJAČ**A. PREGLED POSLIJE ODSSTRELA**

- Slobodnoživuću divljač treba pregledati što je moguće prije nakon primitka u objekt za obradu divljači.
- Službeni veterinar uzima u obzir izjavu ili podatke koje sukladno Pravilniku o higijeni hrane životinjskog podrijetla dostavi obučena osoba uključena u lov životinje.
- Tijekom pregleda poslije odstrela, službeni veterinar mora obaviti:
  - vizualni pregled trupa, njegovih šupljina i, prema potrebi, organa kako bi:
    - otkrio sve anomalije koje nisu rezultat procesa lova. U tu svrhu, dijagnoza se može temeljiti

na svim podacima koje izučena osoba dostavi u svezi s ponašanjem životinje prije odstrela,

- se uvjerio da je smrt uzrokovana lovom, a ne drugim razlozima.

Ako se ocjena ne može donijeti samo na temelju vizualnoga pregleda, mora se obaviti opsežnije ispitivanje u laboratoriju;

- ispitivanje organoleptičkih anomalija;
- palpaciju organa, prema potrebi;
- ako postoje ozbiljni razlozi za sumnju na prisutnost ostataka (rezidua) ili kontaminanata, obavlja analizu uzorkovanjem rezidua koji nisu rezultat procesa lova, uključujući i kontaminante iz okoliša. Ukoliko se na temelju tih sumnji obavljaju opsežnija ispitivanja, veterinar mora sačekati završetak ispitivanja prije nego ocijeni svu divljač odstrijeljenu tijekom određenog lova, odnosno one dijelove za koje se sumnja da pokazuju iste anomalije;
- otkrivanje osobina koje ukazuju da meso predstavlja opasnost za zdravlje, uključujući:
  - nenormalno ponašanje ili poremećaj općeg stanja žive životinje na koje je ukazao lovac,
  - generalizirana prisutnost tumora ili apscesa na različitim unutarnjim organima ili mišićima,
  - artritis, orhitis, patološke promjene na jetri ili slezeni, upala crijeva ili pupčanog područja,
  - prisutnost stranih tijela, koja nisu rezultat procesa lova, u tjelesnim šupljinama, želucu ili crijevima ili u mokraći, ukoliko je vidljiva promjena u boji porebrice i potrbušnice (ako postoje dotični unutarnji organi),
  - prisutnost parazita,
  - stvaranje velikih količina plinova u želučano-crijevnom traktu uz promjenu boje unutarnjih organa (ako dotični organi postoje),
  - značajne anomalije u pogledu boje, konzistencije ili mirisa mišićnog tkiva i organa,
  - stari otvoreni prijelomi,
  - iznimna mršavost i/ili opći ili lokalni edem,
  - svježe sraščivanje uz porebriču i potrbušnicu, i
  - druge očite velike promjene kao što je raspadanje.

- Ukoliko to zahtijeva službeni veterinar, kralježnica i glava moraju se rasjeci po dužini.

- U slučaju sitne slobodnoživuće divljači kod koje nije obavljena evisceracija odmah nakon odstrela, službeni veterinar, mora obaviti pregled poslije odstrela (post mortem) na reprezentativnom uzorku životinja iz istog izvora. Ukoliko se pregledom otkrije bolest koja je prenosiva na čovjeka ili bilo koja značajka koja je navedena u točki 3. alineji e) ovog Dijela, službeni veterinar, mora obaviti dodatne preglede na cijeloj seriji kako bi odredio mora li se životinja proglasiti neprikladnom za prehranu ljudi odnosno mora li se svaki trup pojedinačno pregledati.

- U slučaju sumnje, službeni veterinar, može obaviti dodatna rasijecanja i preglede odgovarajućih dijelova životinja kako bi postavio konačnu dijagnozu.

B. ODLUKE NAKON KONTROLA

Pored slučajeva predviđenih Odjeljkom II. Poglavljem V., meso kod kojega se tijekom pregleda poslije odstrela (post mortem pregleda) otkriju osobine koje su navedene u točki 3. alineji (e) dijela A mora se proglasiti neprikladnim za prehranu ljudi.

POGLAVLJE IX. POSEBNE OPASNOSTI**A. Transmisivne spongiformne encefalopatije**

Pri obavljanju službenih kontrola u svezi sa TSE moraju se uzeti u obzir zahtjevi koji su propisani Pravilnikom kojim se utvrđuju mjere za sprečavanje, kontrolu i iskorjenjivanje transmisivnih spongiformnih encefalopatija ("Službeni glasnik BiH", broj 25/11) i drugim relevantnim propisima u Bosni i Hercegovini.

B. Cisticerkoza

1. Postupci pregleda poslije klanja koji su opisani u Poglavljima I. i IV. ovog Odjeljka predstavljaju minimalne zahtjeve za pregled na cisticerkozu kod goveda starijih od šest tjedana i svinja. Pored toga, mogu se primijeniti i posebni serološki testovi. Kod goveda starijih od šest tjedana nije obvezna incizija mišića za žvakanje pri pregledu poslije klanja ako se primjenjuje posebni serološki test. Isto se odnosi i na goveda starija od šest tjedana koja su uzgojena na posjedu za kojeg je službeno potvrđeno da je slobodan od cisticerkoze.
2. Meso zaraženo cisticerkozom mora se proglasiti neprikladnim za prehranu ljudi. Međutim, ako zaraza cisticerkozom nije zahvatila cijelu životinju, dijelovi životinje koji nisu zaraženi mogu se proglasiti prikladnim za prehranu ljudi nakon što se podvrgnu hladnom tretmanu.

C. Trihinelozna

1. Trupovi svinja (domaćih svinja, divljih svinja iz uzgoja i divljih slobodnoživućih svinja), kopitara i drugih vrsta koje oboljevaju od trihineloze moraju se ispitati na trihinelozu sukladno važećim propisima u Bosni i Hercegovini, osim ako ti propisi ne predviđaju drugačije.
2. Meso životinja zaraženih trihinelozom mora se proglasiti neprikladnim za prehranu ljudi.

D. Sakagija

1. Prema potrebi, kopitari se moraju ispitati na sakagiju. Ispitivanje kopitara na sakagiju mora uključivati pažljivi

pregled sluznice dušnika, grkljana, nosnih šupljina te sinusa i bočnih šupljina nakon što se glava raspolovi po sredini i izreže nosna pregrada.

2. Meso konja kod kojih je dijagnostificirana sakagija mora se proglasiti neprikladnim za prehranu ljudi.
- E. Tuberkuloza**
1. Životinje koje su pokazale pozitivnu ili sumnjivu reakciju na tuberkulin ili kod kojih postoje drugi razlozi za sumnju na infekciju, moraju se klati odvojeno od drugih životinja, pri čemu se moraju poduzeti mjere opreza kako bi se spriječila kontaminacija drugih trupova, linije klanja i osoblja koje se nalazi u klaonici.
  2. Sve meso životinja kod kojih su pregledom poslije klanja otkrivene lokalizirane tuberkulozne promjene na većem broju organa ili dijelova trupa mora se proglasiti neprikladnim za prehranu ljudi. Međutim, ako je tuberkulozna promjena otkrivena u limfnim čvorovima samo jednog organa ili dijela trupa, samo se zaraženi organ ili dio trupa te pripadajući limfni čvorovi trebaju proglasiti neprikladnim za prehranu ljudi.
- F. Bruceloza**
1. Životinje koje su pokazale pozitivnu ili sumnjivu reakciju na test na brucelozu ili kod kojih postoje drugi razlozi za sumnju na infekciju, moraju se klati odvojeno od drugih životinja, pri čemu se moraju poduzeti mjere opreza kako bi se spriječila kontaminacija drugih trupova, linije klanja i osoblja koje se nalazi u klaonici.
  2. Svo meso životinja kod kojih se pregledom poslije klanja otkriju promjene koje ukazuju na infekciju brucelozom mora se proglasiti neprikladnim za prehranu ljudi. U slučaju životinja koje pokazuju pozitivnu ili sumnjivu reakciju na test na brucelozu, vime, genitalni trakt i krv moraju se proglasiti neprikladnim za prehranu ljudi, čak i ako se ne otkriju takve promjene.

POGLAVLJE X. UZORAK SVJEDODŽBE O ZDRAVSTVENOM STANJU**A. UZORAK SVJEDODŽBE O ZDRAVSTVENOM STANJU ZA ŽIVOTINJE
ZAKLANE NA POLJOPRIVREDNOM POSJEDU****ZDRAVSTVENA SVJEDODŽBA**

za životinje zaklane na poljoprivrednom posjedu

Mjerodavno tijelo: .....

Broj: .....

1. Identifikacija životinja

Vrsta: .....

Broj životinja: .....

Identifikacijska oznaka: .....

2. Podrijetlo životinja

Adresa posjeda podrijetla: .....

Identifikacija gospodarstva⁽¹⁾: .....**3. Odredište životinja**

Životinje će se prevoziti u slijedeću klaonicu: .....

Slijedećim prijevoznim sredstvom: .....

4. Ostali bitni podaci

.....

5. Izjava

Ja, dolje potpisani, izjavljujem:

– da su gore opisane životinje bile pregledane prije klanja na gore navedenom posjedu u

..... (vrijeme), dana..... (nadnevak) te je utvrđeno da su zdrave;

– da su zaklane na poljoprivrednom posjedu u ..... (vrijeme), dana..... (nadnevak) i da su klanje i iskrvarenje ispravno obavljeno,

– da evidencija i dokumentacija o ovim životinjama zadovoljava propisane zahtjeve i ne zabranjuju klanje navedenih životinja.

Sastavljeno u: .....

(Mjesto)

dana: .....

(Nadnevak)

Pečat

.....
(Potpis službenog ili ovlaštenog veterinarara)⁽¹⁾ neobvezno

B. UZORAK SVJEDODŽBE O ZDRAVSTVENOM STANJU ZA GAJENU DIVLJAČ ZAKLANU NA POLJOPRIVREDNOM POSJEDU *sukladno točki 3.(a) iz Odjeljka III. Priloga III. Pravilnika o higijeni hrane životinjskog podrijetla*

ZDRAVSTVENA SVJEDODŽBA

za gajenu divljač zaklanu na poljoprivrednom posjedu *sukladno točki 3. (a) iz Odjeljka III. Priloga III. Pravilnika o higijeni hrane životinjskog podrijetla*

Mjerodavno tijelo: .....

Broj: .....

1. Identifikacija životinja

Vrsta: .....

Broj životinja: .....

Identifikacijska oznaka: .....

2. Podrijetlo životinja

Adresa posjeda podrijetla: .....

Identifikacija gospodarstva⁽¹⁾: .....

3. Odredište životinja

Životinje će se prevoziti u slijedeću klaonicu: .....

Slijedećim prijevoznim sredstvom: .....

4. Ostali bitni podaci

.....

5. Izjava

Ja, dolje potpisani, izjavljujem:

– da su gore opisane životinje bile pregledane prije klanja na gore navedenom posjedu u .....(vrijeme), dana.....(nadnevak) te je utvrđeno da su zdrave;

– da evidencija i dokumentacija o ovim životinjama zadovoljava propisane zahtjeve i ne zabranjuju klanje navedenih životinja.

Sastavljeno u: .....

(Mjesto)

dana: .....

(Nadnevak)

Pečat

.....
(Potpis službenog ili ovlaštenog veterinar)

⁽¹⁾ neobvezno

PRIVITAK II. ŽIVI ŠKOLJKAŠI

POGLAVLJE I: PODRUČJE PRIMJENE

Ovaj se Prilog primjenjuje na žive školjkaše i, analogno tome, na žive bodljikaše, žive plaštenjake i žive morske puževe.

POGLAVLJE II: SLUŽBENE KONTROLE ŽIVIH ŠKOLJKAŠA KOJI POTJEČU IZ PROIZVODNIH PODRUČJA RAZVRSTANIH U RAZREDE

A. RAZVRSTAVANJE PROIZVODNIH PODRUČJA I PODRUČJA ZA PONOVO POLAGANJE

1. Mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta mora utvrditi lokaciju i granice proizvodnih područja i područja za ponovno polaganje koje razvrstava. To može, prema potrebi, raditi u suradnji sa subjektom u poslovanju s hranom.
2. Mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta mora razvrstati proizvodna područja u kojima dopušta sakupljanje/izlovljavanje živih školjkaša u jednu od tri kategorije ovisno o razini fekalnog onečišćenja. To može, prema potrebi, raditi u suradnji sa subjektom u poslovanju s hranom.
3. Mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta može u razred A svrstati ona područja u kojima se smiju sakupljati/izlovljavati živi školjkaši namijenjeni izravnoj prehrani ljudi. Živi školjkaši sakupljeni/izlovljeni u tim područjima moraju udovoljavati zdravstvenim normama koje su za žive školjkaše utvrđene u Poglavlju V. Odjeljka VII. Privitka III. Pravilnika o higijeni hrane životinjskog podrijetla.
4. Mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta može u razred B svrstati ona područja u kojima se živi školjkaši smiju sakupljati/izlovljavati ali se mogu staviti u promet za prehranu ljudi tek nakon obrade u centru za pročišćavanje ili ponovnog polaganja tako da udovoljavaju normama iz točke 3. ovog Dijela. Živi školjkaši sakupljeni/izlovljeni na tim područjima ne smiju prekoračiti, u 90% uzoraka, 4600 E. coli na 100 g. mesa i intravavularne tekućine. U ostalih 10% uzoraka živih školjkaša ne smiju prekoračiti 46.000 E.coli na 100 g. mesa i međuljušturke tekućine.
Referentana metoda za izvođenje ove analize je test najvjerojatnijeg broja MPN (*Most Probable Number*), sukladno ISO standardu 16649-3, sa tri razrjeđenja u pet epruveta. Alternativne metode se mogu koristiti ako su validirani prema ovoj referentnoj metodi sukladno kriterijima iz EN/ISO 16140.
5. Mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta može u razred C svrstati ona područja u kojima se živi školjkaši smiju sakupljati/izlovljavati ali se mogu staviti u promet za prehranu ljudi tek nakon što su bile tijekom duljeg razdoblja ponovno položene tako da udovoljavaju normama iz točke 3. ovog Dijela. Živi školjkaši iz ovih područja ne smiju sadržavati više od 46000 E. coli na 100 g mesa i međuljušturke tekućine, a što se utvrđuje MPN testom s tri razrjeđenja u 5 epruveta.
Referentana metoda za izvođenje ove analize je test najvjerojatnijeg broja MPN (*Most Probable Number*), sukladno ISO standardu 16649-3, sa tri razrjeđenja u pet epruveta. Alternativne metode se mogu koristiti ako su validirani prema ovoj referentnoj metodi sukladno kriterijima iz EN/ISO 16140
6. Ako mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta odluči načelno razvrstati proizvodno područje ili područje za ponovno polaganje, mora se:

- (a) sačiniti popis izvora onečišćenja ljudskog i životinjskog podrijetla koji bi mogli uzrokovati onečišćenje proizvodnog područja;
- (b) ispitati količine organskih onečišćivača koji se ispuštaju tijekom različitih godišnjih razdoblja, ovisno o sezonskim promjenama u populacijama ljudi i životinja u slivu, količini oborina, obradi otpadnih voda itd.;
- (c) utvrditi osobine kruženja onečišćivača na temelju djelovanja morskih struja, batimetrije i morskih mijena u proizvodnom području;i
- (d) utvrditi program uzorkovanja školjkaša u proizvodnom području koji se temelji na ispitivanju utvrđenih podataka i u kojemu broj uzoraka, zemljopisna raspoređenost točki uzorkovanja te učestalost uzorkovanja moraju osigurati da rezultati analiza budu što je moguće reprezentativniji za dotično područje.

B. PRAĆENJE STANJA U RAZVRSTANIM PODRUČJIMA ZA PONOVO POLAGANJE I PROIZVODNIM PODRUČJIMA

1. Područja za ponovno polaganje i proizvodna područja koja su razvrstana u razrede moraju se periodično kontrolirati kako bi se provjerilo slijedeće:
  - (a) postojanje zloporaba u odnosu na podrijetlo i određište živih školjkaša;
  - (b) mikrobiološka kvaliteta živih školjkaša u odnosu na proizvodna područja i područja za ponovno polaganje;
  - (c) prisutnost planktona koji proizvodi toksine u vodama na proizvodnom području i na području za ponovno polaganje, te prisutnost biotoksina u živim školjkašima;i
  - (d) prisutnost kemijskih onečišćivača u živim školjkašima.
2. U svrhu provedbe točke 1., alineja (b), (c) i (d) moraju se sastaviti planovi uzorkovanja koji predviđaju obavljanje kontrola u redovitim vremenskim razmacima, ili od slučaja do slučaja ako su razdoblja sakupljanja/izlovljavanja neredovita. Zemljopisna raspoređenost točki uzorkovanja te učestalost uzorkovanja moraju osigurati da rezultati analiza budu što je moguće reprezentativniji za dotično područje.
3. Planovi uzorkovanja u svrhu kontrole mikrobiološke kvalitete živih školjkaša moraju naručito uzeti u obzir:
  - (a) moguće varijacije u fekalnoj kontaminaciji,i
  - (b) parametre iz točke 6. Dijela A. ovoga Poglavlja
4. Planovi uzorkovanja u svrhu provjere prisutnosti planktona koji proizvodi toksine u vodama na proizvodnom području i na području za ponovno polaganje, te prisutnosti biotoksina u živim školjkašima moraju naručito uzeti u obzir moguće varijacije u prisutnosti planktona koji sadrži morske biotoksine. Uzorkovanje mora obuhvaćati:
  - (a) periodično uzorkovanje u svrhu otkrivanja promjena u sastavu planktona koji sadrži toksine i utvrđivanja njegove zemljopisne raspoređenosti. Ukoliko dobiveni rezultati ukažu na nakupljanje toksina u mesu školjkaša, mora se obaviti intenzivno uzorkovanje;
  - (b) periodične testove toksičnosti na onim školjkašima iz ugroženog područja koji su najosjetljiviji na kontaminaciju.
5. Kao opće pravilo, uzorkovanje u svrhu analize toksina u školjkašima mora se obavljati jednom tjedno tijekom

razdoblja u kojima je dopušteno sakupljanje/izlovljavanje. U određenim područjima, ili za određene vrste školjkaša, ovo uzorkovanje može biti rjeđe ako procjena rizika u svezi s pojavom toksina ili fitoplanktona ukazuje na veoma nisku opasnost od toksičnih epizoda. Uzorkovanje mora biti češće ako ta procjena ukazuje da tjedno uzorkovanje nije dovoljno. Procjena rizika se mora periodično preispitivati kako bi se procijenila opasnost od toksina koji se javljaju u živim školjkašima iz tih područja.

6. Ukoliko su poznate brzine nakupljanja toksina kod određene skupine vrsta iz istog područja, vrsta kod koje je brzina nakupljanja toksina najveća uzima se kao referentna vrsta. Na temelju toga, dopustit će se iskorištavanje svih vrsta iz te skupine ako su razine toksina kod referentne vrste ispod zakonom utvrđenih granica. Ako su razine toksina kod referentne vrste iznad zakonom utvrđenih granica, sakupljanje/izlovljavanje ostalih vrsta smije se dopustiti jedino ako dodatne analize na ostalim vrstama ukažu da su razine toksina ispod utvrđenih granica.
7. Što se tiče praćenja planktona, uzorci moraju biti reprezentativni za vodeni stupac te moraju pružati podatke o prisutnosti toksičnih vrsta kao i o pravcima razvitka populacija. Ako se otkrije bilo kakva promjena kod toksičnih populacija koja bi mogla dovesti do nakupljanja toksina, mora se povećati učestalost uzorkovanja školjkaša ili se područja moraju preventivno zatvoriti dok se ne dobiju rezultati analiza toksina.
8. Planovi uzorkovanja u svrhu provjere prisutnosti kemijskih onečišćivača moraju omogućiti otkrivanje svakog prekoračenja graničnih vrijednosti utvrđenih posebnim propisima.

C. ODLUKE POSLIJE PROVOĐENJA PLANA PRAĆENJA

1. Ukoliko rezultati uzorkovanja pokažu da nisu zadovoljene zdravstvene norme za školjkaše ili da postoji bilo kakva druga opasnost za ljudsko zdravlje, mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta mora zatvoriti dotično proizvodno područje i spriječiti sakupljanje/izlovljavanje živih školjkaša. Međutim, mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta može ponovno razvrstati proizvodno područje u razred B ili C ako ono ispunjava odgovarajuće kriterije utvrđene u Dijelu A. ovoga Poglavlja i ako ne postoji nikakva druga opasnost za ljudsko zdravlje.
2. Mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta može ponovno otvoriti zatvoreno proizvodno područje jedino ako su zdravstvene norme za školjkaše ponovno sukladne važećim propisima. Da bi se ponovno otvorilo proizvodno područje koje je mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta zatvorilo zbog prisutnosti planktona ili prekomjerne razine toksina u školjkašima, potrebno je da najmanje dva uzastopna rezultata, dobivena u razmaku od najmanje 48 sati, pokažu da je razina toksina ispod zakonom utvrđene granice. Pri donošenju ove odluke, mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta može uzeti u obzir podatke o razvitku fitoplanktona. Ukoliko postoje pouzdani podaci o dinamici toksičnosti u određenom području, te pod uvjetom da postoje najnoviji podaci koji ukazuju na smanjenje toksičnosti, mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta može odlučiti ponovno otvoriti područje ako rezultati jednog jedinog uzorkovanja pokažu da nisu prekoračene zakonom utvrđene granice.

D. DODATNI ZAHTEJEVI OBZIROM NA PLAN PRAĆENJA

1. Mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta mora nadzirati razvrstano proizvodno područje u kojemu je zabranio sakupljanje/izlovljavanje školjkaša, ili za koje je utvrdio posebne zahtjeve u pogledu sakupljanja/izlovljavanja, kako bi osigurao da se proizvodi koji su štetni za ljudsko zdravlje ne stavljaju na tržište.
2. Pored praćenja stanja u proizvodnim područjima i područjima za ponovno polaganje iz točke 1. Dijela B. ovoga Poglavlja, mora se uspostaviti sustav nadzora koji obuhvata i laboratorijska ispitivanja kako bi se provjeravalo da li subjekt u poslovanju s hranom udovoljava zahtjevima utvrđenim za konačni proizvod u svim fazama proizvodnje, prerade i distribucije. Ovim se sustavom nadzora mora naručito provjeravati da količine morskih biotoksina i onečišćivača ne prekoračuju sigurnosne granice i da mikrobiološka kvaliteta školjkaša ne predstavlja opasnost za ljudsko zdravlje.

E. EVIDENTIRANJE I RAZMJENA PODATAKA

Mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta mora:

- (a) uspostaviti i ažurirati popis odobrenih proizvodnih područja i područja za ponovno polaganje, s podacima o njihovoj lokaciji i granicama te o razredu u koji je područje svrstano, u kojima se živiškoljkaši smiju sakupljati/izlovljavati sukladno zahtjevima iz ovoga Privitka. Popis se mora dostaviti zainteresiranim stranama kojih se tiče ovaj Privitak, kao što su proizvođači, sakupljači te osobe odgovorne za centre za pročišćavanje i otpremne centre;
- (b) odmah obavijestiti zainteresirane strane kojih se tiče ovaj Privitak, kao što su proizvođači, sakupljači te osobe odgovorne za centre za pročišćavanje i otpremne centre, o svakoj promjeni lokacije, granica ili razreda proizvodnog područja, ili o njegovom privremenom ili trajnom zatvaranju; i
- (c) odmah djelovati ako kontrole koje su propisane ovim Privitkom ukažu da se proizvodno područje mora zatvoriti ili prerazvrstati ili da se može ponovno otvoriti.

F. SAMOKONTROLE SUBJEKATA U POSLOVANJU S HRANOM

Pri donošenju odluke o razvrstavanju, otvaranju ili zatvaranju proizvodnih područja, mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta može uzimati u obzir rezultate kontrola koje su proveli subjekti u poslovanju s hranom ili organizacije koje predstavljaju subjekte u poslovanju s hranom. U tom slučaju mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta mora odrediti laboratorij za provođenje analiza, a uzorkovanje i analize se, prema potrebi, moraju obaviti sukladno protokolu koji su usuglasila mjerodavna tijela entiteta ili Brčko Distrikta i dotični subjekt u poslovanju s hranom ili organizacija.

POGLAVLJE III: SLUŽBENE KONTROLE KOJE SE ODNOSU NA ČEŠLJAČE (PECTINIDAE) I MORSKE GASTROPODE KOJE SE NE HRANE PREKO FILTRA IZLOVLJENE IZVAN RAZVRSTANIH PROIZVODNIH PODRUČJA

Službene kontrole češljača (pectinidae) i morskih gastropoda, koje se ne hrane preko filtra, izlovljenih izvan razvrstanih proizvodnih područja moraju se obavljati na veletržnicama riba, u otpremnim centrima i objektima za preradu. Tim se službenim kontrolama mora provjeriti

usklađenost sa zdravstvenim normama za žive školjkaše koje su utvrđene u Poglavlju V. i Poglavlja IX. Odjeljka VII. Privitka III. Pravilnika o higijeni hrane životinjskog podrijetla

PRIVITAK III.

PROIZVODI RIBARSTVA

POGLAVLJE I: SLUŽBENE KONTROLE

PROIZVODNJE I STAVLJANJA U PROMET

1. Službene kontrole proizvodnje i stavljanja u promet proizvoda ribarstva moraju naručiti uključivati:
  - (a) redovitu provjeru higijenskih uvjeta pri iskrcanju i prvoj prodaji;
  - (b) redovite inspeksijske preglede brodova i objekata na kopnu, uključujući veletržnice riba, kako bi se naručito provjerilo slijedeće:
    - (i) prema potrebi, ispunjavaju li se i dalje uvjeti za odobrenje,
    - (ii) rukuje li se proizvodima ribarstva na ispravan način,
    - (iii) ispunjavaju li se zahtjevi u pogledu higijene i temperature,
    - (iv) čistoća objekata, uključujući i brodove, te njihovih postrojenja i opreme te higijena osoblja; i
  - (c) provjeru skladišnih i prijevoznih uvjeta.
2. Međutim, sukladno točki 3. ovoga Poglavlja, službene kontrole brodova:
  - (a) mogu se obaviti kada brodovi uplove u luku Bosne i Hercegovine;
  - (b) odnose se na sve brodove koji istovaraju proizvode ribarstva u lukama Bosne i Hercegovine, bez obzira pod čijom zastavom plove; i
  - (c) ako je potrebno, obavlja mjerodavno tijelo države pod čijom zastavom brod plovi, a po potrebi se mogu, obavljati dok je brod na moru ili dok je u luci druge države.
3. Ukoliko mjerodavno tijelo EU ovlasti Ured da u njegovo ime obavlja veterinarske preglede, ta dva mjerodavna tijela moraju usuglasiti uvjete za obavljanje takvih pregleda. Ti uvjeti moraju naručito garantirati da će mjerodavno tijelo države pod čijom zastavom brod plovi odmah primiti izvješće o rezultatima veterinarskih pregleda i o svakom slučaju sumnje na neusklađenost, kako bi mogle poduzeti potrebite mjere.

POGLAVLJE II: SLUŽBENE KONTROLE PROIZVODA RIBARSTVA

Službene kontrole proizvoda ribarstva moraju obuhvatiti najmanje slijedeće elemente:

A. ORGANOLEPTIČKA ISPITIVANJA

Nasumična organoleptička ispitivanja moraju se obavljati u svim fazama proizvodnje, prerade i distribucije. Jedan od ciljeva tih ispitivanja je provjeriti ispunjavanje kriterija svježine utvrđenih sukladno važećim propisima. U okviru toga se naručito mora provjeriti je li svježina proizvoda ribarstva, u svim fazama proizvodnje, prerade i distribucije, najmanje iznad donjih granica kriterija svježine utvrđenih sukladno važećim propisima.

B. POKAZATELJI SVJEŽINE

Ako se na temelju organoleptičkog ispitivanja posumnja u svježinu proizvoda ribarstva, mogu se uzeti uzroci koji se laboratorijski ispituju kako bi se odredile razine ukupnog isparivog baznog dušika (TVB-N) i trimetilamin dušika (TMA-N).

Mjerodavna tijela iz članka 2. stavak (1) ovoga Pravilnika moraju primjenjivati kriterije utvrđene važećim propisima.

Ukoliko na temelju organoleptičkog ispitivanja postoje razlozi sumnjati na prisutnost drugih stanja koja bi mogla utjecati na zdravlje ljudi, moraju se uzeti odgovarajući uzorci u svrhu provjere.

C. HISTAMIN

Moraju se obavljati nasumična testiranja na histamin kako bi se provjerila usklađenost s dopuštenim razinama sukladno važećim propisima.

D. ZAOSTALE TVARI (REZIDUE) I KONTAMINANTI

Moraju se utvrditi mjere praćenja kako bi se kontrolirale razine rezidua i kontaminanata sukladno važećim propisima.

E. MIKROBIOLOŠKE PRETRAGE

Prema potrebi, moraju se obavljati mikrobiološke pretrage sukladno odgovarajućim pravilima i kriterijima sukladno važećim propisima.

F. PARAZITI

Moraju se obavljati nasumične pretrage kako bi se provjerila usklađenost s važećim propisima koji se odnosi na parazite.

G. OTROVNI PROIZVODI RIBARSTVA

Provjere se moraju obavljati kako bi se osiguralo da:

1. proizvodi ribarstva koji potječu od otrovnih riba iz slijedećih obitelji ne budu stavljeni na tržište: Tetraodontidae, Molidae, Diodontidae i Canthigasteridae;
2. svježi, pripremljeni, smznuti i prerađeni proizvodi ribarstva koji pripadaju obitelji, Gempylidae, naručito *Ruvettus pretiosus* i *Lepidocybium flavo-brunneum*, budu stavljeni na tržište samo umotani/upakirani, te na odgovarajući način označeni kako bi se osigurala informacije za potrošače metodama pripreme/kuhanja i rizicima u svezi s prisustvom tvari sa štetnim gastrointestinalnim efektima. Znanstveni i uobičajeni naziv proizvoda ribarstva mora se nalaziti na etiketi.
3. proizvodi ribarstva koji sadrže bitoksine kao što je ciguatera ili druge toksine opasne za ljudsko zdravlje ne budu stavljeni na tržište. Međutim, proizvodi ribarstva dobiveni od školjkaša, bodljikaša, plaštenjaka i morskih puževa smiju se stavljati na tržište ako su proizvedeni sukladno Odjeljku VII. Privitka III. Pravilnika o higijeni hrane životinjskog podrijetla i udovoljavaju uvjetima propisanim u točki 2. Poglavlja V. Odjeljka VII. Privitka III. Pravilnika o higijeni hrane životinjskog podrijetla.

POGLAVLJE III: ODLUKE NAKON KONTROLA

Proizvodi ribarstva se moraju proglasiti neprikladnim za prehranu ljudi ako:

1. organoleptička, kemijska, fizikalna ili mikrobiološka ispitivanja ili pretrage na parazite pokazu da nisu sukladni važećim propisima;
2. u svojim jestivim dijelovima sadrže kontaminante ili rezidue u količinama koje premašuju granice utvrđene važećim propisima ili u tolikim količinama kod kojih bi izračunati dnevni unos putem hrane premašio dnevne ili tjedne doze koje su prihvatljive za ljude;
3. potječu od:
  - (a) otrovnih riba,
  - (b) proizvoda ribarstva koji ne zadovoljavaju zahtjevima koji su propisani u Dijelu G. točka 2. Poglavlju II. ovoga Privitka utvrđenim za biotoksine, ili
  - (c) školjkaša, bodljikaša, plaštenjaka ili morskih puževa koji sadrže morske biotoksine u ukupnim količinama

- koje premašuju granice propisane Pravilnikom o higijeni hrane životinjskog podrijetla;
- mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta smatra da bi mogli predstavljati opasnost za javno zdravlje ili zdravlje životinja ili ako su iz bilo kojega drugog razloga neprikladni za prehranu ljudi.

PRIVITAK IV.**SIROVO MLIJEKO, KOLOSTRUM, MLIJEČNI PROIZVODI I PROIZVODI NA BAZI KOLOSTRUMA
POGLAVLJE I: KONTROLA POSJEDA ZA PROIZVODNJU MLIJEKA I KOLOSTRUMA**

- Životinje na posjedima za proizvodnju mlijeka i kolostruma moraju biti podvrgnute službenim kontrolama kojima se provjerava usklađenost sa zahtjevima za proizvodnju sirovog mlijeka i kolostruma, a naročito zdravstveno stanje životinja i uporaba veterinarskih lijekova.
Ove se kontrole mogu odvijati prilikom veterinarskih pregleda koji se provode sukladno važećim propisima o zdravlju ljudi ili životinja odnosno o dobrobiti životinja, a može ih obavljati ovlaštenu veterinar.
- Ukoliko postoje razlozi za sumnju da nisu ispunjeni zahtjevi u pogledu zdravlja životinja, mora se provjeriti opće zdravstveno stanje životinja.
- Posjedi za proizvodnju mlijeka i kolostruma moraju se podvrgnuti službenim kontrolama kako bi se provjerilo jesu li ispunjeni zahtjevi u pogledu higijene. Te službene kontrole mogu uključivati inspekcijske preglede i/ili praćenje kontrola koje obavljaju stručne organizacije. Ukoliko se pokaže da je higijena nezadovoljavajuća, mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta mora provjeriti poduzimaju li se potrebne mjere kako bi se stanje popravilo.

POGLAVLJE II: KONTROLA SIROVOG MLIJEKA I KOLOSTRUMA NAKON PRIKUPLJANJA

- U slučaju sirovog mlijeka i kolostruma mjerodavno tijelo entiteta ili Brčko Distrikta mora nadzirati preglede koji se provode sukladno Dijelu III. Poglavlja I. Odjeljka IX. Privitka III. Pravilnika o higijeni hrane životinjskog podrijetla.
- Ako subjekt u poslovanju s hranom ne popravi stanje u roku od tri mjeseca od prve obavijesti mjerodavnog tijela entiteta ili Brčko Distrikta o neispunjavanju kriterija u pogledu broja mikroorganizama i broja somatskih stanica, isporuka sirovog mlijeka i kolostruma s proizvodnog posjeda mora se obustaviti ili – sukladno posebitim dopuštenjem ili prema općim napucima mjerodavnog tijela entiteta ili Brčko Distrikta – podvrgnuti zahtjevima u pogledu njegove obrade i uporabe koji su potrebni da bi se zaštitilo javno zdravlje. Ta obustava ili ti zahtjevi moraju ostati na snazi sve dok subjekt u poslovanju s hranom ne dokaže da sirovo mlijeko i kolostrum ponovno ispunjava kriterije.

PRIVITAK V.**OBJEKTI KOJI NE PODLIJEŽU ZAHTJEVU
POVODOM UVRŠTENJA NA POPISE IZ ČLANKA 12.
STAVAK (1) OVOGA PRAVILNIKA**

Sljedeći objekti iz drugih zemalja ne moraju biti uvršteni na popise koji se sastavljaju i ažuriraju sukladno članku 12. ovoga Pravilnika:

- objekti u kojima se rukuje proizvodima životinjskog podrijetla za koje nisu utvrđeni posebni zahtjevi propisani Pravilnikom o higijeni hrane životinjskog podrijetla;
- objekti u kojima se obavlja jedino primarna proizvodnja;

- objekti koji se bave jedino poslovima prijevoza;
- objekti u kojima se jedino skladište proizvodi koje nije potrebno skladištiti u uvjetima kontrolirane temperature;

PRIVITAK VI.**ZAHTJEVI U POGLEDU CERTIFIKATA KOJI PRATE
POŠILJKE PRI UVOZU**

- Predstavnik mjerodavnog tijela zemlje pošiljatelja koje izdaje certifikat koji prati pošiljku proizvoda životinjskog podrijetla namijenjenu Bosni i Hercegovini, mora potpisati taj certifikat te se pobrinuti da na njoj bude službeni pečat. Ovaj se zahtjev odnosi na svaki list certifikata ako se on sastoji od više od jednog lista. U slučaju brodova tvornica, mjerodavno tijelo može ovlastiti zapovjednika broda ili drugog brodskog časnika da potpiše certifikat.
- Certifikati moraju biti sastavljeni na službenom jeziku ili jezicima zemlje pošiljatelja i najmanje jednog od jezika u službenoj uporabi u Bosni i Hercegovini, odnosno mora im se priložiti ovjereni prijevod na taj jezik ili jezike.
- Originalna verzija certifikata mora pratiti pošiljke pri ulasku u Bosnu i Hercegovinu.
- Certifikati se moraju sastojati od:
  - jednog lista papira; ili
  - dvije ili više stranica koje su dio jedinstvenog i nedjeljivog lista papira; ili
  - niza stranica koje su obrojčane tako da je na svakoj od njih navedeno da se radi o određenoj stranici konačnoga niza (npr. 'stranica 2. od 4 stranice').
- Na certifikatima mora biti naveden jedinstveni identifikacijski broj. Ako se certifikat sastoji od niza stranica, taj broj mora biti naveden na svakoj stranici.
- Certifikat se mora izdati prije nego pošiljka na koju se certifikat odnosi prestane biti pod nadzorom mjerodavnog tijela zemlje pošiljatelja.

На основу члана 32. ст. 1, 2, 3. и 7, а у вези са чланом 27. Закона о ветеринарству у Босни и Херцеговини ("Службени гласник БиХ", број 34/02) и члан 17. Закона о Савјету министара Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 и 24/08), на приједлог Канцеларије за ветеринарство Босне и Херцеговине и Агенције за безбједност хране Босне и Херцеговине, Савјет министара Босне и Херцеговине, на 25. сједници, одржаној 29. октобра 2012. године, донио је

ПРАВИЛНИК**О ОРГАНИЗАЦИЈИ СЛУЖБЕНИХ КОНТРОЛА
ПРОИЗВОДА ЖИВОТИЊСКОГ ПОРИЈЕКЛА
НАМИЈЕЊЕНИХ ИСХРАНИ ЉУДИ****ГЛАВА I - УВОДНЕ ОДРЕДБЕ**

Члан 1.

(Предмет)

- Овим Правилником се утврђују посебна правила организације службених контрола производа животињског поријекла.
- Овај Правилник се примјењује додатно уз Правилник о службеним контролама које се спроводе ради верификације поступања у складу са одредбама прописа о храни и храни за животиње те прописа о здрављу и добробити животиња.
- Овај Правилник се примјењује на дјелатности и лица на која се примјењује Правилник о хигијени производа животињског поријекла.